

Täysistunto

Torstai 24.2.2022 klo 16.00—18.53

Täysistunto alkoi klo 16.00. Täysistunto päättyi klo 18.53.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (16.00—17.30) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (17.30—18.53).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

Puhemies Matti Vanhanen: Hyvät edustajat! Aamun uutiset Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan ovat olleet järkyttäviä. Kahden edellispäivän keskustelut eduskunnassa ovat kertoneet laajasta yksimielisyydestä, jolla haluamme tukea Ukrainaa ja sen kansaa. Tällaisessa tilanteessa varmastikin jokainen suomalainen miettii, mihin tämä johtaa. Meillä ovat valtiolliset instituutiot olemassa siksi, että tässäkin löydämme parhaan tavan toimia. Huomennakin menemme töihin ja lapset kouluun, monet ovat talvilomalla. Levottomuus, joka on ymmärrettävää, ei saa johtaa perusturvallisuudentunnettamme heikentävään kehitykseen tai kykyymme toimia päättäväisesti. Eduskunta osaltaan toimii normaalisti ja käy nyt kyselytuntiin. Tilanteen ehkä poikkeuksellisuutta kuitenkin kuvaa se, että tänään pääministeri on EU:n huippukokouksessa ja pääministerin sijainen valtiovarainministereiden euroryhmässä.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
ulkoministeri Pekka Haavisto
oikeusministeri Anna-Maja Henriksson
elinkeinoministeri Mika Lintilä
maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä
kuntaministeri Sirpa Paatero
puolustusministeri Antti Kaikkonen
pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist
kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari
liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka
sisäministeri Krista Mikkonen
opetusministeri Li Andersson
tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen
sosiaali- ja terveystieteiden ministeri Hanna Sarkkinen

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

ympäristö- ja ilmastoministeri Emma Kari
perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén

Puhemies Matti Vanhanen: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Jotta kyselytuntiin saadaan sisällytettyä mahdollisimman monta kysyjää, on toivottavaa, että kysymys kattaa kerrallaan vain yhden kysymyksen, joka kohdistuu yhdelle ministerille.

Välihuutoja ajatellen pyydän huomioimaan, etteivät ne häiritse varsinaista keskustelua.

Ennakoon olen saanut sen käsityksen, että kaikki kysymykset tavalla tai toisella liittyvät tähän sotatilanteeseen Ukrainassa, ja tulen myöntämään puheenvuoroja kaikille ryhmille, kuitenkin oppositiota painottaen, mikä on näiden kyselytuntien perusperiaate.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys Suomen suhteista Venäjään (Jussi Halla-aho ps)

Suullinen kysymys SKT 18/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Matti Vanhanen: Keskusteluun, edustaja Halla-aho.

Keskustelu

16.03 Jussi Halla-aho ps: U tsej strashnyj den' bazhaju syly narodu Ukrajiny.

Arvoisa puhemies! Tänä aamuna Venäjän federaatio on aloittanut suunnitellun ja provosoimattoman hyökkäyssodan toista maata vastaan Euroopan maantieteellisessä keskipisteessä. Hyökkäys ja sitä edeltänyt diplomaattinen teatteri muistuttavat erehdyttävästi sitä prosessia, joka syyskuussa 1939 kulminoitui Saksan hyökkäykseen Puolaan. Hyökkäys Puolaan oli vedenjakaja. Se avasi lopullisesti niiden silmät, jotka vuosien ajan olivat uskoneet diplomaattiseen raiteeseen ja myöntäväisyyteen. Vastaavalla tavalla toivon tämän päivän tapahtumien tehneen kaikille selväksi, että olemme tekemisissä hallinnon kanssa, joka on pidäkkeetön ja joka ei ole rikollinen ainoastaan moraalisesti vaan myös kansainvälisen lain silmissä. Kysyn ulkoministeriltä: millaista uudelleenarviointia hyökkäyssota aiheuttaa sen suhteen, miten Venäjän johtoon tulee suhtautua ja miten sen toimiin tulee reagoida?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto.

16.04 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on hyvä todeta, että Suomi tuomitsee Venäjän hyökkäyksen Ukraina. Se ei ole vain hyökkäys Ukrainaa vastaan vaan hyökkäys kansainvälistä oikeutta ja eurooppalaista turvallisuusjärjestystä vastaan. Yhdessä Euroopan unionin kanssa tietysti vaadimme venä-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

läisiä joukkoja vetäytymään ja Venäjää palaamaan neuvottelupöytään. Tämä on aivan selvä.

Millä tavalla tämä sitten vaikuttaa ylipäätään suhteisiin Venäjään ja Venäjän kanssa käytäviin neuvotteluihin? Varmasti tulevaisuus sen näyttää, mutta nyt venäläisiä poliittisia päättäjiä on Euroopan pakotelistoilla juuri sen vuoksi, että he ovat osallistuneet päätöksentekoon, joka meidän mielestämme on laitton ja uhkaa Ukrainan itsenäisyyttä. Tässä tilanteessa on erittäin tärkeää, että keskitämme voimamme nyt Ukrainan tukemiseen, osoitamme Ukrainalle solidaarisuutta ja varustaudumme myös siihen, että sota aina tuo niin pakolaisia ja humanitääristä tarvetta kuin erilaisia tarpeita, joissa voimme Ukrainaa suoraan tukea. Tämä on hallituksen linja.

Puhemies Matti Vanhanen: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tähän tai seuraaviin kysymyksiin, painamaan V-painiketta ja pyytämään tässä kerralla kysymykset. — Edustaja Halla-aho.

16.05 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Venäjään ei voida vaikuttaa paheksumalla, koska Venäjän johdolle riittää, että sitä pelätään. Myös talouspakotteiden teho on kyseenalainen, koska Venäjä on varautunut sotaan, kerännyt puskuja ja kasvattanut omavaraisuuttaan. Putinin hallinto voidaan pysäyttää vain Venäjän sisältä. Jotta paine tähän kasvaisi, pakotteiden pitää osua myös tavallisten ihmisten elämään — ei ainoastaan eliittiin, kuten usein ajatellaan. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi yleiset matkustusrajoitukset Venäjän kansalaisille tai lentoliikenteen rajoittaminen tai lopettaminen.

Arvoisa puhemies! Onko tämä lähestymistapa pöydällä?

Puhemies Matti Vanhanen: Ulkoministeri Haavisto.

16.06 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun näitä sanktioita on valmisteltu ja pakotteita on valmisteltu, on haluttu nimenomaan sellaisia pakotteita, jotka kohdistuvat maan johtoon — myöskin niihin taloudellisiin mekanismeihin, joita maan johto käyttää oman asemansa vahvistamiseen ja niihin taloudellisiin toimijoihin, jotka ovat tukemassa tätä Donetskin ja Luhanskin kansantasavaltojen niin sanottua itsenäistymisprosessia. Näihin ollaan haluttu kohdistaa näitä sanktioita.

Sellaista filosofiaa, että haluaisimme tavallisia venäläisiä rangaista, tavallisten kansalaisten elämää vaikeuttaa, emme ole tietenkään ottaneet lähtökohdaksi tässä tilanteessa. Katsomme, että tavallisten kansalaisten elämän vaikeuttaminen ei ole se tie, jolla kannattaa mennä eteenpäin. [Eduskunnasta: Oikein! Hyvä!]

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.2. Suullinen kysymys Suomen tuesta Ukrainalle (Petteri Orpo kok)

Suullinen kysymys SKT 19/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Orpo.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Keskustelu

16.07 Petteri Orpo kok: Arvoisa herra puhemies! Venäjän hyökkäys Ukrainaan on häikäilemätön rikos. Putin uhkaa maan itsenäisyyttä poikkeuksellisen röyhkeällä tavalla. Kyse on hyökkäyksestä koko Eurooppaa, meidän arvojamme ja meidän elämäntapaamme vastaan. Suomen ja Euroopan unionin on annettava kaikki mahdollinen poliittinen, taloudellinen ja puolustuksellinenkin tukensa Ukrainalle.

Valtioilla on oikeus itsepuolustukseen, ja tämän oikeuden tukeminen on Suomen etu. Suomen on autettava Ukrainaa tavalla, jolla me haluaisimme itseämme autettavan. On muistettava, että mekin olemme saaneet merkittävää apua omissa sodissamme. Minä kysynkin hallitukselta: mihin toimiin Suomi ryhtyy Ukrainan itsepuolustuskyvyn ja Ukrainan kansan tukemiseksi? Ukrainan asia on meidän asia.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto.

16.08 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Osana Euroopan unionia olemme jo tukeneet merkittävästi taloudellisesti Ukrainaa. On tehty ai-
van viime aikoina 1,2 miljardin euron tukipaketti, ja totta kai kaikki maat myöskin omassa budjetissaan valmistautuvat ja varustautuvat siihen, että voidaan lisätä muun muassa humanitääristä apua ja tukea erilaisille rahastoille, jotka lisäävät Ukrainan kestävyyttä, ja näissä Suomi on mukana ja tulee jatkossa olemaan mukana.

On erittäin tärkeää, että toimimme bilateraalisesti Ukrainan tukena, mutta ennen kaikkea, että Euroopan unioni toimii tässä tukena. Myöskin sellaiset asiat kuin juuri viisumivapaus Euroopan unionin suuntaan Ukrainan kansalaisille on tärkeä asia, jotta he ovat voineet käydä työssä Euroopan unionin alueella, ja meillä on täällä Suomessakin ollut kausityöntekijöitä Ukrainasta. Kaikki nämä taloudelliset yhteydet ovat tällaisissakin tilanteissa äärimmäisen tärkeitä, ja niitä tuemme edelleen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Orpo.

16.09 Petteri Orpo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Putinille on kerta kaikkiaan asetettava selkeät rajat sen suhteen, miten hän toimii, ja näytettävä, että hänen toimintansa on rikollista ja me emme sitä hyväksy.

Euroopan johtajat kokoontuvat tänään huippukokoukseen, ja siellä päätetään Venäjään kohdistuvista pakotteista. Nyt on aika järeimmille mahdollisille reaktioille. Näihin pakotteisiin sisältyvät esimerkiksi Venäjän sulkeminen ulos kansainvälisestä järjestelmästä. Se osuu takuuvarmasti kohteeseen, ja meidän tulee ja me olemme valmiita maksamaan sen hinnan, mitä se tuo tullessaan.

Nyt ei ole aika myötäilylle, nyt ei ole aika pelolle. Nyt on aika laittaa kova kovaa vasten ja näyttää, mikä on sallittua ja mikä ei. Minä kysynkin hallitukselta: tukeehan Suomi tänään ja tulevaisuudessa EU:ssa kovimpia mahdollisia pakotteita Putinia ja hänen hallintoaan vastaan, koska ainoastaan riittävän tiukat, mahdollisimman tiukat pakotteet saavat ja voivat saada hänet perääntymään?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

16.10 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erinomaista, että eduskunta laajasti tukee Euroopan unionin voimakkaita toimia tässä tilanteessa, kun tällainen Venäjän aggressio Ukrainaan kohdistuu — täysin tuomittava aggressio.

On valmisteltu jo aikaisemmin laajoja pakotteita tietysti katsoen, mihin Venäjän toimet menevät ja mitä tapahtuu. Nyt kun olemme nähneet tämän aamun hyökkäyksen, uskon, että henki tuolla Eurooppa-neuvoston kokouksessa on se, että tullaan erittäin raskaita pakotteita kohdistamaan Venäjään. Suomi on ilman muuta siinä rintamassa ja on tukenut niitä keinoja, jotka todella merkitsivät paljon Venäjän taloudelle ja näyttäisivät, että olemme tässä asiassa tosissamme.

Sanoitte myöskin, puheenjohtaja Orpo, sen, että sellaiset pakotteet vaikuttavat totta kai meihinkin, tai mahdolliset vastapakotteet vaikuttavat meihinkin, mutta meidän on otettava se kustannus periaatteidemme puolustamisesta ja vapauden puolustamisesta. [Arto Sato-
nen: Kyllä, näin on!]

2.3. Suullinen kysymys hallituksen varautumisesta kriiseihin (Sari Tanus kd)

Suullinen kysymys SKT 20/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tanus.

Keskustelu

16.11 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Putinin todelliset kasvot ovat paljastuneet, ja todistamme järkyttäviä, yksiselitteisesti tuomittavia tapahtumia Ukrainassa. Monille tämä tuli yllätyksenä. Varautumispuheista huolimatta yllätyksenä monille tuli myös koronapandemia, johon olimme varautuneet huonosti, jonka alusta alkaen meillä oli suuria ongelmia kriisin johtamisessa, lainsäädännössä ja laintulkinnassa. Terveystieteiden osalta oli isoja kapasiteetti- ja toiminnallisia haasteita ja pulaa perustarvikkeista. Varautumissuunnitelmat eivät olleet ajantasaisia — vai oliko niitä oikeasti lainkaan?

Kysyisinkin: miten hallitus on varautunut vastaaviin tai monta kertaa pahempiin kriiseihin? Laaja, monitahoinen häiriötila, voimakas hybridi-vaikuttaminen, laaja kyberhyökkäys, iso pakolaisaalto, uusi pandemia, ydinonnettomuus tai vaikka sotatila. Ovatko yksityiskohtaiset varautumissuunnitelmat selkeine käytännön ohjeineen nyt olemassa, vai ovatko ne edelleen vain kuolleita kirjaimia jossain ministeriössä?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Kaikkonen.

16.13 **Puolustusministeri Antti Kaikkonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka emme olisi halunneet tätä päivää nähdä, olemme kuitenkin tähänkin päivään varautuneet. Viime vuosien aikana Suomessa on sekä lainsäädäntöä päivitetty että myös muuta varautumista vahvistettu erilaisiin kriiseihin. Meitä ei sotilaallinen kriisi uhkaa. Suomen

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

lähialueilla on rauhallista, mutta meillä on panostettu myös puolustukseen huonojen aikojen varalle, ja puolustushallinnolla on valmius toimia hyvin tässäkin tilanteessa.

Venäjä on aloittanut laajamittaisen hyökkäyksen Ukrainassa. Se ei rajoitu vain Donbasin alueelle. Kohteena on muita merkittäviä kohteita — näyttää olevan Mariupol, Odessa, Kiova. Tavoitteena on lamauttaa maanpuolustustahto. Tavoitteena on lamauttaa maanpuolustuskyky ja ottaa haltuun strategisesti merkittäviä kohteita. Tilanne on hyvin vakava, mutta suomalaisten puolustus on kunnossa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tanus.

16.14 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille vastauksesta.

Venäjän aggressiot Ukrainassa osoittavat kouriintuntuvasti, että millainen tahansa kriisi voi olla käsillä paljon nopeammin kuin voimme ennakoida. Käytännön varautumisessa meillä täällä kotimaassakin on kuitenkin vielä parannettavaa. Olisiko mahdollista meille kotimaahan perustaa erillinen varautumisyksikkö, joka koeponnistaisi eri ministeriöiden ja toimijoiden varautumista mahdollisiin tuleviin kriiseihin? Huoltovarmuus, poliittinen päätöksenteko, terveydenhoidon, Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kapasiteetin riittävyys, tässä vain muutamia esimerkkejä mainitakseni. Arvoisa ministeri, näettekö, että tällaiselle toimijalle olisi tarvetta?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Mikkonen.

16.15 **Sisäministeri Krista Mikkonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän hyökkäys on tuomittava, ja me olemme sen tuominneet, ja on selvää, että meidän täytyy varautua erilaisiin skenaarioihin, liittyvät ne sitten puolustukseen tai siviilitilanteisiin, meidän kansalliseen turvallisuuteen tai erilaisiin tapoihin, joilla meihin yritetään vaikuttaa.

Tätä varautumistyötä tehdään eri ministeriöiden kanssa yhdessä hyvin tiiviissä yhteistyössä ja myös eri viranomaisten kanssa yhteydessä. Me myös tänä päivänä harjoittelemme näitä erilaisia tilanteita, jotta pystymme varautumaan niihin aiempaa paremmin. Esimerkiksi olemme tehneet harjoituksia tällaisista laajamittaisista maahantuloon liittyvistä operaatioista, kybervaikuttamiseen liittyvistä operaatioista. Tämä on tänä päivänä ihan ministeriöiden perustyötä, ja me varaudumme vaikeisiin ja niihin kaikkein pahimpiinkin skenaarioihin.

2.4. Suullinen kysymys Suomen Nato-jäsenyydestä (Harry Harkimo liik)

Suullinen kysymys SKT 21/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Harkimo.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Keskustelu

16.16 Harry Harkimo liik: Arvoisa puhemies, ärade talman! Sanoin eilen näin: ”Kannatan turvallista Suomea, ja sen eteen on tehtävä kaikki mahdollinen. Meillä on ehdottomasti mahdollisuus hakea Nato-jäsenyyttä, mutta sen aika ei ole juuri nyt.”

Sanon nyt näin: kannatan turvallista Suomea yhä enemmän ja tämän aamun tapahtumien jälkeen sanon, että Nato-jäsenyyden hakemisen aika on nyt. Minun on vaikea nähdä, miksi pitäisi odottaa [Kokoomuksen ryhmästä: Oikein!] ja milloin olisi parempi aika kuin nyt. Vielä eilen Venäjän käytös ei pääministerin mukaan vaikuttanut Suomen asemaan. Tänä Suomen asemasta hänen mukaansa saa jo keskustella.

Tässä eivät nyt keskustelut auta, vaan Nato-jäsenyyttä pitää ajaa eteenpäin. Ensiksi pitää tehdä päätös kansanäänestyksestä ja sen aikataulusta. Ja sitten kysymys: millä tavalla ja millä aikataululla hallitus vie Nato-kysymystä eteenpäin?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto.

16.17 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Harkimolle kysymyksestä, ja kun palaamme noihin eilisen keskustelun teemoihin, niin taisin sanoa siinä, että meidän strategiamme kriisiaikoja varten, meidän turvallisuuspolitiikkamme on suunniteltu myöskin huonoja aikoja varten. Tänä olemme keskellä sellaista huonoa aikaa, sotaa Euroopassa, ja tämä on tietysti yhdenlainen koeponnistus, että meidän turvallisuusstrategiamme ja meidän turvallisuuspolitiikkamme kestää tällaisen paineen, pystymme toimimaan, ja muun muassa Nato-kumppanuuden kautta Suomea ja Ruotsia teemme paljon yhteistyötä. Huomennakin on tärkeä Nato-kokous, osallistumme siihen, ja totta kai hyödyimme siitä, että meillä on näin läheinen kumppanuus Naton kanssa.

Mutta sitten kun puhutaan jäsenyyuskysymyksistä, niin kannattaa rauhassa selvittää niiden edut ja haitat, käydä siitä poliittista keskustelua, joka tarvitaan, ja varmasti nämä näiden päivien kokemukset myöskin sitten näistä voidaan ammentaa siihen keskusteluun.

2.5. Suullinen kysymys Suomen tuesta Ukrainalle (Antti Lindtman sd)

Suullinen kysymys SKT 22/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lindtman.

Keskustelu

16.18 Antti Lindtman sd: Arvoisa puhemies! Euroopassa herättiin tänä aamuna synkään päivään. Venäjän sotatoimet Ukrainaa kohtaan ovat räikeä kansainvälisen oikeuden rikkomus, eikä tämä barbaarinen hyökkäys ansaitse minkäänlaista ymmärrystä. [Ben Zyskiewicz: Kuulitko, Niikko?] Venäjän hyökkäyssodan johdosta viattomat ihmiset joutuvat

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

nyt kohtaamaan sodan kauhun, ja hyökkäys vaarantaa lukuisten ja lukuisten ihmisten, siviilien, hengen.

Kansainvälisen yhteisön, EU:n ja Suomen on nyt seistävä Ukrainan rinnalla, tuettava sen kansallista suvereniteettia, itsenäisyyttä ja alueellista koskemattomuutta. EU-mailta vaaditaan nyt nopeita, yhtenäisiä ja voimakkaita pakotteita ja toimia Venäjän väkivallan lopettamiseksi. Suomen on vastattava tähän osana EU:ta.

Arvoisa puhemies! Kysyn ulkoministeri Haavistolta: millaisin konkreettisin ja vaikuttavin keinoin Suomi varautuu tukemaan Ukrainaa?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto.

16.19 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme tähän mennessä tukeneet Ukrainaa noin 70 miljoonalla eurolla vuoden 2014 jälkeen. Se tuki on ollut merkittävää. Nyt olemme totta kai — kuten mainitsin — Euroopan unionin kautta olleet mukana tässä yli 1 miljardin tukipaketissa, ja olemme valmistautuneet valtioneuvoston piirissä siihen, että lisäämme voimakkaasti tukea näille rahastoille ja mekanismeille, joita Ukrainan tueksi on käynnistetty. Tämä on tärkeää. Taloudellisella tuella on suuri merkitys.

Toinen asia, jota Ukraina meiltäkin on tänä aamuna pyytänyt, on poliittinen tuki, jota nyt täälläkin eduskunta ja kansanedustajat osoittavat. Heille on äärimmäisen tärkeää, että Venäjän väkivallanteot, laitton hyökkäys, tuomitaan ja että hyvin yksimielisenä seisomme Ukrainan tukena. Sillä on moraalinen merkitys, mutta sillä on myöskin todellinen merkitys kansainvälisessä politiikassa. He vetoavat myös siihen, että Euroopan unionin alueen ulkopuolella olisimme yhteydessä myöskin muihin maihin, jotka eivät ehkä seuraa Euroopan tapahtumia aivan päivittäin, jotta saisimme myös nämä maat ymmärtämään, millainen kansainvälisen oikeuden loukkaus on meneillään.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Meri.

16.20 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Moni heräsi tänään järkytykseen aamulla, ja koskettivat varmasti monia sydämistä Ukrainan kansan kärsimykset. Itselleni oli useita minuutteja jopa vaikea ajatella, että onko tämä nyt aivan totta. Olemme uuden edessä. Mutta mitä kovempi paikka, sen tärkeämpää on myös pitää pää kylmänä ja ajatus kirkkaana. On tärkeää ottaa rauhallisesti ja loogisesti ajatellen, mutta tulee tietysti elää myös ajassa. Venäjä on aina ollut arvaamaton, mutta sen hyökkäys itsenäiseen Ukrainaan on järkyttävää. Meidän tulee myös täällä keskustella tietoon perustaen ja toimia yhtenäisesti.

Olisin kuitenkin kysynyt ministeriltä — moni kansalainen kuitenkin miettii tuolla Suomenkin tilannetta: Onko Suomessa kaikki rauhallista rajoilla, mikä meidän tilanteemme on ja miten olette konkreettisesti varautuneet? Ja myös huoltovarmuus on sellainen, joka mietityttää suomalaisia. Tähän monet kansalaiset haluaisivat vastauksen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Kaikkonen.

16.22 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjä on tähän operaatioon selvästi valmistautunut jo pidemmän aikaa, ja jo viikkojen,

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

itse asiassa kuukausien ajan, Venäjä on siirtänyt joukkojaan eri puolilta Venäjää lähemmäs Ukrainan rajaa. Näin on tapahtunut myös meidän lähialueillamme. Niistä joukoista, mitä normaalisti on itärajamme lähialueilla, voi sanoa, että yli puolet on siirretty tuonne Ukrainan tuntumaan. Eli meidän lähialueillamme erityistä sotilaallista aktiivisuutta ei ole havaittavissa. Meillä on tänä päivänä hyvät tiedustelumenetelmät, sekä omat että myös kumppanuuksien kautta, joten meillä on Puolustusvoimilla hyvä tilannekuva paitsi meidän omista lähialueistamme myös siitä, mitä Ukrainassa tällä hetkellä tapahtuu.

Sotilaallinen huoltovarmuus on hyvä. Ministeri Mikkonen puhui huoltovarmuudesta tässä jo laajemminkin. Totta kai, jos kriisi pitkittyy, näihin asioihin on syytä kiinnittää huomiota, jotta kaikki pelaa myös jatkossa.

2.6. Suullinen kysymys Suomen huoltovarmuudesta (Pasi Kivisaari kesk)

Suullinen kysymys SKT 23/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivisaari.

Keskustelu

16.23 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Tuomitsemme voimakkaasti Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan, ja keskustan ryhmä tukee yksiselitteisesti valtioneuvostoa ja tasavallan presidenttiä kriisin hoidossa. Ajatuksemme ovat Ukrainan ja Ukrainan kansan tukemisessa.

Puhemies! Suomen kokonaisturvallisuuteen vaikuttaa todella oma huoltovarmuutemme. Kysyisinkin: Miten varmistamme kotimaista ruokaturvaa ja energiaa niin, että omavaraisuutemme sen kaikissa muodoissaan vahvistuu? Siis miten tuemme kotimaista maataloutta ja energiatuotantoa vahvistaaksemme elintärkeää huoltovarmuuttamme?

Puhemies Matti Vanhanen: Kysymys kahdelle ministerille, mutta yksi vain vastaa. — Ministeri Lintilä.

16.24 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä on aiemmissakin puheenvuoroissa tullut esille tämän huoltovarmuuden osuus. Taisi olla edustaja Tanus, joka nosti alkujaan tämän esille. Kyllä tämä tilanne on vähän erilainen kuin koronatilanne. Tämä on ehkä semmoinen klassinen, tätä on tietyllä tavalla harjoiteltu. Ja siihen liittyen kyllä me on koko ajan käyty läpi nyt sitä huoltovarmuuden puolelta. Totta kai energia on siellä hyvin keskeisessä roolissa. Me tiedetään kaikki energiariippuvuudet, joita meillä on Venäjän puolelta. Onneksi meillä on esimerkiksi sähkön puolella verrattain hyvin toimiva pohjoismainen sähköverkko. Meillä on kaasun osalta Baltic Connector, joka on yhteys sitten Baltiaan päin. Ja ehkä sitten raakaöljyn osalta voi sanoa, että maailmanmarkkinat on se, joka tulee ratkaisemaan sitä.

Ruokapuoli kuuluu tietysti ministeri Lepälle, mutta lyhyesti siihen: ehdottomasti meillä keskeistä tulee olemaan kausityöntekijöitten saaminen Suomeen, koska Ukraina on ollut

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

hyvin keskeisessä roolissa kausityöntekijöitten saamisessa, ja nämä ovat kaikki oikeastaan niitä asioita.

Nyt pitää mieltää myös se, että periaatteessa energiassakin meidän fokus on jo seuraava talvi. Eli tämä koko matka meidän tulee hoitaa, ja tämä menee verrattain hyvin tällä hetkellä, mutta niin kuin jokainen ymmärtää, niin valitettavasti tässä salissa ei käydä läpi suomalaista huoltovarmuusjärjestelmää.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vikman.

16.25 **Sofia Vikman kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjä on käynyt sotaa Ukrainassa jo kahdeksan vuoden ajan. Putin uhkaa maan itsenäisyyttä poikkeuksellisen röyhkeällä tavalla. Euroopan turvallisuustilanne on kiristynyt äärimmilleen. Ukrainan kyky toteuttaa itsepuolustusta voi parhaimmillaan hillitä maahan kohdistuvia sotilaallisia toimia. Suomen on autettava Ukrainaa tavalla, jolla toivomme itseämme autettavan, jos joutuisimme puolustustaisteluun. Siksi Suomen ei pidä asettaa kategorisia ehtoja tai rajoituksia Ukrainalle mahdollisesti toimitettavalle puolustusmateriaalille.

Kysynkin puolustusministeriltä: millaisia puolustustarvikkeita Puolustusvoimilla on yli omien tarpeiden?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Kaikkonen.

16.26 **Puolustusministeri Antti Kaikkonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puolustusvoimien näkemys on kyllä sen kaltainen, että tällaisessa kiristyneessä jännitteisessä kansainvälispoliittisessa tilanteessa kovin paljon yli omien tarpeiden ei ole, vaan on halua pitää omista varastoista ja omasta kyvykkyydestä huolta. Kuitenkin tässä tilanteessa katsotaan myös se, onko jotain mahdollisuuksia avittaa tässä asiassa, ja tämä kokonaisuus on selvitteillä, mutta tämä on Puolustusvoimien aika keskeinenkin näkökulma tässä tilanteessa.

Meillä on muitakin mahdollisuuksia auttaa, ja ulkoministeri Haavisto viittasi jo taloudelliseen apuun. Varmasti myös erilaista humanitääristä apua tarvitaan tässä tilanteessa, ja eri hallinnonalojen yli selvitetään, millä tavalla Suomi voisi kaiken kaikkiaan Ukrainaa tässä vaikeassa tilanteessa auttaa. Niitä tapoja varmasti löytyy.

Sitten meillä ovat käsittelyssä myös Virosta ja mahdollisesti Hollannista olevat asevientikysymykset, ja näissä odotetaan vielä muutamia kantoja, Saksan kantaa, mutta nähdäkseni meillä ei ole tarvetta asettaa estettä näille vienneille Suomesta. [Ben Zyskowiec: Onko vedottu Saksaan?]

2.7. Suullinen kysymys Fennovoiman ydinvoimalahankkeesta (Jenni Pitko vihr)

Suullinen kysymys SKT 24/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Pitko.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Keskustelu

16.28 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Venäjän toiminta on tuomittu laajasti tässä salissa — hyvä niin. Ukrainalla on Suomen täysi tuki.

Venäjän sotatoimet Ukrainassa korostavat tarvetta irtautua riippuvuudestamme venäläiseen tuontienergiaan ja Venäjän energiahankkeisiin. Venäjä on pitkään käyttänyt energia-hankkeitaan ja energianmyyntiä Eurooppaan osana geopoliittista vaikuttamista. Suomessa yksi tällainen hanke on Fennovoiman Pyhäjoelle suunnittelema Hanhikiven ydinvoimala-hanke. Tämä tilanne näyttää vahvasti siltä, että Suomen ei tulisi ryhtyä ydinvoimahankkeen kansainvälisistä sopimuksista piittaamattoman Kremlin hallinnon kanssa. Kysynkin elinkeinoministeriltä: olisiko järkevintä irtautua ydinenergialaitoksen rakentamisesta yhteistyössä Venäjän kanssa?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Lintilä.

16.29 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt pari asiaa. Ensinnäkin muistutan, että tässä on kyseessä yksityinen hanke, valtio ei ole siinä osallisena. Ja itse asiassa tämä sali on antanut luvan sille hankkeelle. Meillä ei ole mitään lakia, jolla me voitaisiin irtautua siitä tilanteesta. [Timo Heinonen: Ei Putinkaan lakia noudata!] Kaikki ne tilanteet, joissa me tehtäisiin päätös, jolla tämä hanke lopetettaisiin, olisivat lainvastaisia.

Mutta sitten toisaalta tämä hankehan edellyttää rakentamislupaa, ja tämä rakentamislupa on tietysti se kysymys, joka tällä hetkellä on ilmassa. STUKilla on tietyllä tavalla paperit sisällä. Odotamme jatkuvasti sieltä uutta informaatiota, ja jos ajattelee tämän hetken tilannetta — että jos me otetaan esimerkiksi heidän painereaktorinsa painesäiliöt, jotka tehdään siis Donetskissa, ja yleensäkin tämä kärjistynyt tilanne — niin kyllä minä joudun sanomaan esittelevänä ministerinä, tietyllä tavalla lupaviranomaisena, että minä en näe sitä näkymää, että minä voisin esitellä sitä valtioneuvostolle.

2.8. Suullinen kysymys varautumisesta pakolaisiin Ukrainasta (Jussi Saramo vas)

Suullinen kysymys SKT 25/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Saramo.

Keskustelu

16.30 Jussi Saramo vas: Kiitos, arvoisa puhemies! Venäjän hyökkäys järkytti meitä kaikkia syvästi, ja meidän ajatuksemme ovat Ukrainassa. On ollut hienoa huomata, että tässä salissa kaikki me haluamme tukea Ukrainaa.

Tärkeintä on tietysti, että olemme tukeneet Ukrainaa paitsi diplomaattisesti myös taloudellisesti, ja hallitus on päättänyt hakea keinot, joilla voimme eniten ja parhaiten auttaa — missä Suomi voi eniten auttaa — mutta tilanne on kuitenkin niin kammottava, että pahim-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

missa skenaarioissa voi olla, että jopa miljoonia ihmisiä joutuu pakolaisiksi, ja kysynkin: Olemmeko valmistautuneita auttamaan sellaisessa tilanteessa, että Ukrainasta, kuka tietää vaikka Valko-Venäjältäkin, tulee ihmisiä, hakee turvapaikkaa, pakolaisuutta? Olemmeko varmasti valmistautuneita ottamaan heidät vastaan?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Mikkonen.

16.31 Sisäministeri Krista Mikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä salissa on monesti todettu, Ukrainan asia on myös meidän asiamme ja meidän täytyy antaa se kaikki mahdollinen apu ja tuki Ukrainalle ja ukrainalaisille. Ja jos me olemme tilanteessa, jossa Ukrainasta lähtee suuria määriä ihmisiä pois, pakenee sotaa, niin on aivan selvä, että myös Suomen tulee kantaa vastuu siinä tilanteessa. Näillä näkymin tällaista liikehdintää ei vielä ole, mutta me seuraamme tilannetta koko ajan.

On todennäköistä, että ensimmäisenä paetaan niihin lähimaihin, naapurimaihin, mutta varmasti myös Suomeen jossain vaiheessa tullaan hakemaan turvapaikkaa, ja Maahanmuuttovirastossa on varauduttu siihen, että jos tänne tulee laajoja joukkoja, me pystymme nopeasti järjestelemään heidän asiansa, me pystymme nopeasti nostamaan vastaanottokeskusten kapasiteettia ja me pystymme hyvin nopealla aikataululla auttamaan. [Mikko Savola: Kyllä!]

2.9. Suullinen kysymys varautumisesta pakolaisiin Ukrainasta (Eva Biaudet r)

Suullinen kysymys SKT 26/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Biaudet.

Keskustelu

16.32 Eva Biaudet r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Kysymykseni koskee aivan samaa asiaa kuin edellinen. Tänään on todellakin pimeä, mörk dag på svenska.

Morgonens händelser är extremt upprörande och våra tankar går till människorna i Ukraina. Det är skönt att höra att vi i Finland faktiskt starkt stöder Ukraina. Vi har gett bilateralt stöd till Ukraina i form av humanitärt stöd, utvecklingsstöd och hjälp med civil krishantering, och det måste vi fortsätta med. Finland behöver alltså också vara berett att hjälpa människor som flyr kriget.

Kuten tasavallan presidentti sanoi tänään, Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän toimenpiteet ja sodankäynnin ja vaatii sotatoimien välitöntä lopettamista. Tilanne on todella vakava.

Meidän tulee kaikin tavoin pohtia, miten myöskin Ukrainan kansalaisyhteiskuntaa voi tukea näinä vaikeina aikoina, ja on valmistauduttava Ukrainasta pakenevien ihmisten auttamiseen. Kysymykseni kuuluu: voisiko nyt jo kuntien kanssa lähteä pohtimaan sitä, miten

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

pakolaisia voisi sijoittaa nopeammin niin, että tämä välivaihe voisi olla mahdollisimman sujuva ja helppo niille pakolaisille, jotka todennäköisesti ehkä sitten hakeutuvat tänne?

Puhemies Matti Vanhanen: Kysymys liittyy kuntiin tai kuuluu sisäministerille. — Ministeri Mikkonen.

16.34 Sisäministeri Krista Mikkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin sanoin, meidän täytyy tietysti varautua, ja me olemme varautuneet hyvin monenlaisiin tilanteisiin. Me olemme varautuneet myös laajaan turvapaikkahakijoiden joukkoon itse asiassa jo ennen tätä Ukrainan sotaa, koska me tiedämme, että tänä päivänä maailmassa erilaisia globaaleja kriisejä on ja ihmisiä lähtee liikkeelle. Sen takia me olemme tehneet varautumista ja valmistautumista. Jos tämä tilanne sitten tulee todeksi, niin totta kai pyrimme mahdollisimman nopeasti auttamaan tänne tulevia.

Meillä on paljon Ukrainasta tulevia kausityöntekijöitä. Siinä mielessä meillä on Ukrainassa monia, joilla on jo suhteita Suomeen, ja esimerkiksi tätä kautta on alueita, mitkä ukrainalaisille ovat jo varsin tuttuja. Jos ajattelemme, että he tulevat tänne perheineen, niin ajattelen, että tällöin tätä apua on ehkä helppo antaa nimenomaan niillä alueilla, joille he ovat jo tottuneet täällä vuosittain tulemaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ranne.

16.35 Lulu Ranne ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Putinin Venäjä ei ollut integroitavissa länteen. Kaupalliset keskinäisriippuvuudet Venäjän kanssa eivät meitä suojele tässä karmeassa tilanteessa. Kyse ei ole nyt vain siitä, mitä pakotteita EU asettaa. Kansallinen velvollisuutemme on poistaa kaikki sellaiset vipuvarret, joilla Venäjä voisi painostaa nimenomaan Suomea.

Puheet, että tämän hinta tulee kestää, eivät silti saa tarkoittaa sitä, etteikö meidän tule pyrkiä pienentämään kansalaisille lankeavaa hintaa. Kansalaisiamme ja talouttamme on suojeltava kriisin seurauksilta voimakkaasti.

Ministeri Lintilä, palaan huoltovarmuuteen. Aiotteko ryhtyä toimiin, joilla Suomen riippuvuus venäläisestä energiasta ja muista huoltovarmuutemme kannalta kriittisistä raaka-aineista poistuu mahdollisimman nopeasti ja pysyvästi? Mihin toimiin aiotte ryhtyä, että vauriot kansalaisille ja yrityksille minimoidaan?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Lintilä.

16.36 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Voin sanoa edustajalle, että tätä työtä on tehty jo pari kuukautta. Olemme erittäin tarkasti kartoittaneet esimerkiksi kriittiset raaka-aineet, niitten määrät, jotka tulevat Venäjältä. Olemme käyneet eri sektorit läpi, olemme arvioineet erilaisten pakotteitten vaikutuksia. Totta kai se, mikä omalla sektorilla on yksi merkittävä, on energia, ja sieltä meiltä löytyy muutamia: kaasu varmaan suurimpana, joka vaikuttaa, öljytuotteet — meille taitaa tulla raakaöljystä noin 90 prosenttia Venäjältä. Toisaalta me pystytään maailmanmarkkinoilta se korvaamaan, mutta jokainen ymmärtää, että hintataso tulee nousemaan, se on aika lailla selvä asia.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Se, mitä tehdään, mihin viittasin aikaisemmin: me tehdään tällä hetkellä hyvin määrätietoista suunnitelmaa ensi kesää varten siitä, mitkä ovat ne elementit, joilla me pystytään ensi talven huoltovarmuus takaamaan. Nyt jokainen ihminen voi olla huoletti siitä, että sähköä riittää, lämpöä riittää, ja sen paletin, joka rakennetaan ensi kesää varten, täytyy taata seuraava talvi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Zyskowicz.

16.38 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! ”Osaamme kyllä taistella, mutta emme anna toistua sen painajaisen uudestaan, kun veri peitti kaiken maan. Te äitejänne kuunnelkaa, voi kai moni sen todistaa. He teidät saavat uskomaan: ei sotaa toivoa, ei sotaa toivoa voi venäläiset milloinkaan.” Näin lauloivat suomalaiset kommunistit, kun ylistivät ja kehuivat Neuvostoliittoa. Presidentti Putinin rikollista hyökkäystä ei voi käytännössä pysäyttää mikään muu kuin Venäjän kansa.

Ministeri Haavisto: onko Suomella halua ja/tai mahdollisuutta tukea Venäjän kansalaisyhteiskuntaa? ”Ei sotaa toivoa voi venäläiset milloinkaan.”

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto.

16.39 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz, kiinnitätte huomiotanne hyvin tärkeään asiaan eli kansalaisyhteiskunnan tilaan Venäjällä.

Tietysti olemme vuosia seuranneet sitä, miten poliittinen järjestelmä siellä on rikkoutunut, puolueet eivät toimi, oppositiota ei ole. Olemme nähneet näistä äänestystuloksista hyvin synkän synkät luvut siellä. Ja monet kansalaisjärjestöt ovat joutuneet suuriin vaikeuksiin, ovat joutuneet näille ulkomaisten agenttien listoille, olivatpa ympäristöjärjestöjä tai suomalaisugrilaisten kansojen tukea antavia järjestöjä tai muita, hyvin monenlaisia eri järjestöjä. Olemme niistä kaikista ilmaisseet huolestamme ja huolestamme myöskin näistä oikeudenkäynneistä, joita yksittäisiä aktiiveja vastaan on siellä käyty. Jokaisessa tällaisessa tapauksessa olemme nostaneet nämä esiin.

Mutta osana näitä erilaisia keinoja vaikuttaa Venäjään yksi olisi totta kai tämä aktiivinen kansalaisyhteiskunnan kautta vaikuttaminen, kansalaisjärjestötuki, ja totta kai etsimme näitä ihmisen ihmiselle -yhteyksiä, people to people -yhteyksiä, joita myöskin Euroopan unioni pyrkii tukemaan nyky-yhteyksissä Venäjään. Minusta on erittäin tärkeää, että tällä tasolla yhteydet Venäjään säilyvät. [Ben Zyskowicz: Hyvä!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

16.40 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on musta hetki Euroopan historiassa. Todistamme avointa hyökkäystä täysivaltaista YK:n jäsenvaltiota vastaan, itse asiassa perustajajäsentä vastaan.

Puhemies! Usko ihmiseen horjuu. ”On monta uskoa päällä maan, ne toinen toistaan kiittää, mut laulajalla yks usko on vaan, se hänelle saapi riittää: sen verran meissä on lempeä, sen verran meissä on iäistä, ja sen verran meistä myös jäljelle jää, kun päättyvi päivä tää.”

Puhemies! Paha ottaa nyt tilaa. Paljon, paljon ihmisiä kuolee. Minä olen sanaton. Vähemmällä sanoilla kysyy enemmän. Hiljaisuus on hengen kieltä. [Hiljainen hetki salissa]

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sipilä.

16.41 **Juha Sipilä kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Venäjä on tehnyt raukkamaisen hyökkäyksen suvereeniin maahan. Ukraina ei missään tapauksessa ole, ei ole ollut eikä tule olemaan uhka Venäjälle, syyt ovat aivan muualla. Kaikki tuki ukrainalaisille.

Tämä tulee muuttamaan Eurooppaa pysyvästi. Tällaista on mahdotonta antaa anteeksi. Venäjään ei voi luottaa. Suomi on reagoanut tähän oikein. Kaikki tuki valtionjohdolle. Tämä tulee sotkemaan taloutta: kaasun hinta nousee, öljyn hinta nousee, sähkön hinta nousee. Ja tämä kaikki esimerkiksi syventää maatalouden jo syvää kustannuskriisiä. Huoltovarmuuden merkitys, niin kuin monesti täällä on otettu jo esille, nousee. Ruoka ja energia ovat tässä keskiössä.

Nyt kun ministeri Haatainen ei ole paikalla, niin kysyn ministeri Lepältä: mitä yksittäinen kansalainen, kuntapäätävä, yritys, kauppa voisivat tehdä, että maanviljelijöitten ei tarvitse tehdä talkoilla sitä, mitä tässä tilanteessa nyt tarvitaan?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Leppä.

16.42 **Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maatalouden kustannuskriisi on osunut pahimpaan mahdolliseen aikaan, ja se pahin aika tapahtui tänä aamuna. Tällä on arvaamattomat vaikutukset, ja tämä jos mikä korostaa meidän kokonaisuunpuolustuksemme, meidän kokonaisturvallisuutemme yhtä kulmakiiveä, huoltovarmuutta, erillistä huoltovarmuuslainsäädäntöä, erillistä viranomaistoimijaa tällä taholla.

Ruoka — se on keskeinen osa meidän jokapäiväistä arkeamme. Ilman sitä me emme tule toimeen. Siksi se, minkä me voimme tehdä ja mikä meidän kannattaa tehdä, mikä meidän tulee tehdä, on ostaa kotimaista ruokaa. Myös julkiset hankinnat — uudet hyvinvointialueet, päättäjät siellä, jotka nyt katsotte tätä tilaisuutta, muistakaa tämä asia, kun teette hankintapäätöksiä, kaikki kuntien päättäjät, tehkää se. Samoin kuin se, että kauppa, joka on yliverlainen toimija elintarvikeketjussa, kantaa myös oman vastuunsa tilanteessa, jossa me nyt olemme. Ei voi olla niin, että jatkuvasti kauppataase elintarvikkeissa heikkenee. Sen pitää vahvistua, ei heiketä, ja siitä sen osuuden tuottajille, jotka pitävät huolen meidän ruokaturvastamme, täytyy tulla. Nyt se on epätasapainossa, ja me tarvitsemme tasapainon, ja tähän on hallitus valmis, mutta siihen tarvitaan markkinoiden toimintaa myöskin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Packalén.

16.44 **Tom Packalén ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän federaatio on tänään aloittanut rikollisen hyökkäyksen Ukrainaan, ja koko maailma tuomitsee sen jyrkästi. Ukrainan asevoimat ovat selkeästi alakynnessä tässä kriisissä, joten voin vain toivoa, että Ukraina kykenee säilyttämään itsenäisyytensä tässä vaikeassa tilanteessa. Koko Suomen kansan tuki on Ukrainan kanssa tässä valtavassa humanitäärisessä kriisissä.

Sota Ukrainassa tulee aiheuttamaan myös pakolaisvirtoja länteen. Kuten edustaja Saramo otti esille kysymyksen pakolaisista, haluaisin kysyä, onko tästä EU:ssa jotain yhteistä kantaa ja miten olemme varautuneet pakolaisvirtoihin. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto.

16.45 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun EU:n ulkoministerit ovat olleet koolla, olemme keskustelleet myös tällaisen suuren kriisin vaikutuksista Eurooppaan. Ministeri Mikkonen täällä jo kertoi, miten Suomi on varautunut, ja selvästi Ukrainan naapurimaat, Puola, Baltian maat, ovat varautuneet siihen, että pakolaiskriisi koettelee näitä maita.

Ensisijaisesti tietenkin koetetaan kohdentaa humanitääristä apua sinne, missä ihmiset ovat — että saadaan juomavettä, telttoja, ruokaa silloin, kun näitä tarvitaan, tai saadaan kuljetusyhteyksiä ihmisille pois kriisialueilta. Sitten pikkuhiljaa, jos ihmiset joutuvat jäämään uusiin olinpaikkoihinsa, totta kai koetetaan sopeuttaa heitä ja auttaa uuteen yhteiskuntaan sopeutumiseen. Minusta on hieno asia, jos Suomi sitten kantaa tässä oman osuutensa, mutta on varauduttava hyvinkin suureen pakolaismäärään, mikäli on niin, että ihmisten elinolot käyvät mahdottomiksi joillakin paikkakunnilla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Pelkonen.

16.46 Jaana Pelkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ukraina on kohdistunut myös kyberiskuja, ja täällä salissakin keskustelussa peräänkuulutettiin eilen muun muassa kyberapua Ukrainalle. Kyberhyökkäysten tarkoituksena on lietsoa paniikkia, mutta niillä voidaan myös aiheuttaa suurta taloudellista vahinkoa ja lamauttaa yhteiskunnan kannalta merkittäviä palveluja.

Suomen omassakin kyberturvallisuuden valtiollisessa koordinaatiossa olisi parannettavaa. Toimivaltuudet ovat tällä hetkellä hajallaan, ja jotta meillä on paras kyky varautua ja vastata vihamieliseen vaikuttamiseen, tässä asiassa täytyisi toimia nyt välittömästi. Kysynkin: olemmehan hereillä, ja hoidetaanhan tämä asia kuntoon pian?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Harakka.

16.47 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Pelkonen nostama kysymys on äärimmäisen tärkeä. Joittenkin laskujen mukaan Ukraina on siis tehty ei satoja vaan tuhansia kyberiskuja, ja niitten lamauttava vaikutus on merkittävässä roolissa nykyaikaisessa sodankäynnissä.

Meillä myöskin ihan täällä siviiliyhteiskunnassa ja rauhanomaisissakin olosuhteissa on karvaita kokemuksia tietomurroista, ja siksi liikenne- ja viestintäministeriö ja kaikki muut ministeriöt, joita asia lainkaan koskee, ovat koko hallituksena tehneet kaksikin periaatepäätöstä kybertilanteisiin varautumisesta: sekä uhkista — kuinka puolustaudumme — että mahdollisuuksista: kuinka voimme suomalaista kyberosaamista ja kyberliiketoimintaa edistää suomalaisessa yhteiskunnassa.

Nämä molemmat kysymykset ovat vahvasti saaneet tukea myös tässä salissa, ja uskon, että nyt kun käymme kehysneuvotteluihin, niin myöskin ymmärrämme kaikki sen, että viimeistään tämä tilanne herättää meidät myöskin rahoittamaan näitä jo sinänsä hyviä suunnitelmia. Ja nimenomaan johtamisjärjestelmää, jossa otetaan mallia poliisin, Rajan ja Tullin yhteistyöstä ja saumattomasta johtamisjärjestelmästä, on tarkoitus soveltaa uuden lainsäädännön mukaan juuri myöskin kybertilanteissa.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Salonen.

16.48 **Kristiina Salonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten ministeri Harakka ja edustaja Pelkonen jo totesivat, kyber- ja hybridihyökkäykset ovat osa sodan käyntiä. Ukrainaa koettelevat nyt pommit ja ohjukset, mutta vieraan valtion hyökkäyksiin maa joutui vastaamaan jo aiemmin. Ukrainassa valtionhallinnon verkkosivuihin kohdistui jo tammikuussa mittavia kyberhyökkäyksiä. Lisäksi viikkojen ajan ympäri Ukrainaa tehtiin satoja perättömiä pommiuhkauksia.

Hybridiuhista puhutaan silloin, kun ulkopuolinen taho aiheuttaa epävakautta tahallaan toiseen valtioon tarkoituksenaan lisätä epäjärjestystä maassa. Informaatiovaikuttaminen on osa tällaista hyökkäystä. Se voi alkaa horjuttamalla suomalaisten omaa uskoa puolustuksemme tai saamalla suomalaiset toinen toisiaan vastaan.

Kysynkin ministeri Kaikkoselta: mitä suomalaisten olisi hyvä ymmärtää informaatiovaikuttamisesta juuri nyt?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Kaikkonen.

16.49 **Puolustusministeri Antti Kaikkonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toden totta Ukrainaan on kohdistunut jo sarja erilaisia kyberiskuja, ja epäilemättä niitä tehdään myös tällä hetkellä. Myös erilaista hybridi-vaikuttamista on olemassa. Mutta on selvää, että myös erilaista informaatiovaikuttamista Ukrainassa on, ja ei voi sulkea pois, etteikö sitä nähtäisi myös muualla.

Tänä päivänä — varsinkin, kun verkossa on helppo levittää kaikenlaista tietoa ja erilaisia väitettä — kansalaisten on syytä olla kyllä tarkkana sen suhteen, mihin uskovat. Toivon, että ne luotettavat uutisvälineet — meillä on hyvä, fiksusti toimiva media — pystyvät välittämään oikeaa kuvaa, ja uskonkin siihen. Mutta todella vähän varoitankin siitä, että verkossa voi olla kaikenlaista muutakin, ja kannattaa miettiä, mitä uskoo, mitä jakaa, ja katsoa, että se info, mihin luottaa, on taatusti sellaista uskottavaa ja oikeaa. Sodankäynnissä ensimmäinen uhri on totuus.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ovaska.

16.50 **Jouni Ovaska kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! EU:n pitää ja EU tulee vastaamaan tähän kriisiin, ja Venäjään, voimakkailla pakotteilla, mutta tämä kriisi ei koske ainoastaan Venäjää ja EU:ta, tämä koskee YK:ta, tämä koskee USA:ta, tämä koskee koko maailmaa. Me tiedämme kaikki, miten merkittävä maailmanmahti on Kiina. Tässä kauheassa maailmanpoliittisessa tilanteessa olisi tärkeää, että Kiina olisi historian ja oikeuden oikealla puolella. Siksi kysynkin, arvoisa ulkoministeri: millaista diplomaattista ja poliittista yhteydenpitoa EU:n ja Kiinan välillä on ollut, tai onko sellaista suunnitteilla Venäjän hyökkäyksen jälkeen?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto.

16.51 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Ovaska, olette aivan oikeassa siinä, että tähän kriisiin täytyy ottaa kantaa myös muiden kuin Euroopan unionin jäsenmaiden tai eurooppalaisten maiden tai Euroopan ja Yhdysval-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

tojen. Tämä koskee kaikkien maiden itsemääräämisoikeuden periaatteita, rajojen loukkamattomuuden periaatetta, kansainvälisen oikeuden periaatetta, ja jo tuolla YK:n turvaneuvoston keskustelussa näytti siltä, että Venäjä jäi aika lailla yksin juuri tämän sotilaallisen voimankäytön kanssa. Tuskin kukaan maa omassa naapurustossaan haluaisi nähdä tällaista toimintaa.

Erilaisten yhteyksien kautta totta kai ollaan myöskin Kiinaan yhteydessä tässä tilanteessa. Nähdään, että Kiinalla ja Venäjällä on osittain samoja etuja, ja he ovat niitä julkisuu-teen kertoneetkin, mutta Kiina on myöskin hyvin riippuvainen lännen markkinoista ja ta- loudellisesta yhteistyöstä lännen kanssa, ja aika varmasti näyttää, mihin sen mielipiteet täs- sä sitten sijoittuvat. Erittäin tärkeää olisi, että Kiina myöskin turvaneuvoston pysyvänä jä- senenä asettuisi selkeästi sille kannalle, että tällainen hyökkäystoiminta on tuomittavaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

16.52 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän toimet Ukrai- naa kohtaan ovat täysin tuomittavia. Mutta sen lisäksi, että Venäjä kohdistaa uhkaa Ukrai- naan ja sotatoimia Ukrainaan, Venäjä on tällä hetkellä uhka myös koko Euroopan turvalli- suudelle.

Puola, Viro, Latvia ja Liettua ovat ilmoittaneet, että he ottavat käyttöönsä Naton niin sa- notun 4. artiklan, joka siis tarkoittaa sitä, että he haluavat neuvotteluja siltä pohjalta, että he kokevat, että heidän alueellinen koskemattomuutensa, poliittinen itsenäisyytensä ja turval- lisuutensa on uhattuna. Haluaisin kysyä hallitukselta: kun neljä eurooppalaista maata ko- kee tällaisen turvallisuusuhan, katsotteko, että tällä on myöskin suoranaista vaikutusta esi- merkiksi EU:n solidaarisuuslausekkeen kautta siihen, millä tavalla tämä kysymys EU:ssa otetaan esille? Nyt täytyy muistaa, että nämä neljä jäsenmaata ovat eurooppalaisia maita, jotka kokevat, että heidän olemassaolonsa on uhattuna.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto.

16.53 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erin- omainen kysymys edustaja Essayahilta. Ensin ehkä taustaksi sen verran, että nämä samat maat olivat jo tämän Valko-Venäjän järjestetyn pakolaiskriisin uhreja. Niin kuin muistam- me hyvin, valtavat määrät pakolaisia Valko-Venäjältä suunnattiin kohti Puolan rajaa ja myöskin Latvian ja Liettuan rajaa. Siinä tilanteessa apua pyydettiin nimenomaan Euroo- pan unionilta Frontexin rajavalvontaoperaation kautta ja myöskin siihen, että Euroopan unioni vaikuttaisi muun muassa Turkkiin ja Irakiin, jotta tätä pakolaistrafiikkaa ei sieltä kä- sin järjestettäisi. Ja näin tehtiin. Eurooppa seisoikin hyvin yhtenäisenä Puolan tukena — vaik- ka Puolan kanssa oli monia muita ongelmia, oikeusvaltiokysymyksiä ja muuta, niin sen ra- jojen loukkaamattomuudessa oltiin aivan ehdottoman tarkkoja ja annettiin kaikki tuki Puo- lalle.

Uskon, että tämä henki Puolan, Latvian, Liettuan osalta on edelleen voimassa. Haluam- me tukea näitä maita myöskin EU:n tasolla. Heillä tietysti ehkä ensisijainen turvallisuusor- ganisaatio on Nato, jonka jäseniä ovat, mutta teemme totta kai myöskin näiden Euroopan unionin maiden tukemiseksi kaikkemme, mitä Euroopan unioni voi solidaarisuuden puit- teissa tehdä.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Said Ahmed.

16.55 **Suldaan Said Ahmed vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänään heräsimme poikkeuksellisen synkkään päivään. Tämä on minulle valitettavan tuttu tunne: olen itse elänyt lapsena sodan keskellä, ja siksi tiedän hyvin, miltä siviileistä Ukrainassa nyt tuntuu. Mutta kuten itsekin olen oppinut, parempi tulevaisuus on mahdollinen. Olen kiitollinen siitä, että saan elää tänä päivänä Suomessa. Tahdon, että myös Ukrainan siviileillä on mahdollisuus turvalliseen tulevaisuuteen. Kysynkin: miten Suomi varautuu auttamaan Ukrainan siviilejä Ukrainassa ja varmistamaan erityisesti lapsille mahdollisuuden turvalliseen tulevaisuuteen? [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Hieno kysymys! Hyvä kysymys!]

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Haavisto.

16.56 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erinomainen kysymys edustaja Suldaan Said Ahmedilta: mitä voimme vielä tehdä? Jos ajattelee tavallisten ihmisten elämää, tänään ei ehkä menty kouluun taikka lastentarhaan tai työpaikalle — oli vähän toisenlainen aamu monella ihmisellä Ukrainassa. Tämä oli toisenlainen aamu meille, kun näimme nämä uutiset, mutta tietysti vielä koskettavampi niille ihmisille, jotka elävät tämän kriisin keskellä ja näkevät sotatoimia omissa kylissään ja kaupungeissaan.

Tietenkin tässä on hyvin monia tapoja: ensisijaisesti se, että vaikutamme sotatoimien lopettamiseen, toiseksi se, että toimitamme humanitääristä apua mahdollisimman nopeasti, minne sitä tarvitaankaan — siinä varmasti YK ja YK-järjestöt voivat myöskin olla apuna. Otamme vastaan pakolaisia tai tilapäisesti maan ulkopuolella tai toisissa olosuhteissa maajoittuvia ihmisiä, autamme heitä siellä.

Uskon, että humanitäärinen apu on kaikkein tärkein, mutta usein se psykologinen asia, että joku välittää siitä, mitä minulle tapahtuu, on myöskin hyvin tärkeä tällaisessa yhteydessä. On erittäin tärkeää, että lähetämme tämän viestin Suomesta: me välitämme Ukrainasta. [Eduskunnasta: Hieno vastaus!]

Puhemies Matti Vanhanen: Minulla ovat muistiinpanot hieman hatarat. Oliko edustaja Pitkolla jatkokysymys siihen alkuperäiseen kysymykseen? — Ei. — Edustaja Huru.

16.57 **Petri Huru ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Käynnissä oleva Venäjän Ukraina kohdistama oikeudeton hyökkäys tulee nostamaan polttoaineiden ja energian hintoja entisestään. Maailmanmarkkinahintojen lisäksi myös hallituksen toimet ovat nostaneet hintoja veronkorotusten sekä muun muassa turpeen käytön hallitsemattoman alasajon myötä. Sen lisäksi, että turvealan alasajon seurauksena työpaikat ja rahavirrat ovat siirtyneet tuontihakkeen myötä ulkomaille, on energiantuotantomme riippuvuus Venäjästä lisääntynyt ja huoltovarmuutemme heikentynyt. Turvealan alasajon seuraukset vaikuttavat pahimmillaan myös ruoantuotantomme omavaraisuuteen. Mahdollista kriisiä ajatellen energian- ja ruoantuotannon omavaraisuuden sekä huoltovarmuuden heikentäminen ei ole suotavaa.

Arvoisa puhemies! Kysyisinkin ympäristöministeriltä: onko hallitus valmis tinkimään kunnianhimoisesta ilmastotavoitteestaan ja lisäämään turpeen käyttöä energiaomavarai-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

suuden nostamiseksi sekä huoltovarmuuden ja kotimaisen ruoantuotannon turvaamiseksi edes mahdollisen kriisin uhatessa?

Puhemies Matti Vanhanen: — Ministeri Emma Kari.

16.58 Ympäristö- ja ilmastoministeri Emma Kari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää kaikkia edustajia niistä pidetyistä puheenvuoroista tänään. Tavallisesti tässä salissa puheenvuorot sisältävät paljon naljailua, nokittelua, piikitelyä, mutta tänään tämä sali on ollut hyvinkin yhtenäinen, koska sitten pahan paikan edessä Suomi on yhtenäinen.

Haluaisin muistuttaa arvon edustajia siitä puheenvuorosta, jonka tasavallan presidentti piti tässä salissa, kun valtiopäivät avattiin. Presidentti kävi meille läpi niitä vaikeita tilanteita ja niitä kriisejä, joiden keskelle me olemme tässä tilanteessa, tämän vuoden alussa, joutuneet. Ja se huoli, jonka presidentti meille esitti, oli se, että ilmastokriisin ja ympäristökriisin jääminen muiden asioiden jalkoihin olisi se, mitä tässä tilanteessa tapahtuisi. [Petri Huru: Eli ette ole valmiit! — Hannu Hoskosen välihuuto] Me emme voi sulkea silmiämme yksiltä kriiseiltä samaan aikaan, kun hoidamme toisia.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannaposta annetun lain muuttamiseksi

Hallituksen esitys HE 18/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Lindén.

Keskustelu

17.00 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tuntuu jotenkin vähäpätöiseltä palata arkisiin, pieniin asioihin äskeisen vakavan keskustelun jälkeen, mutta se on tavallaan myös se tapa, jolla me jatkamme elämäämme hoitaen kaikkia tärkeitä asioita niin perheissä, työpaikoilla kuin täällä lainsäädäntötyössä.

Erinomainen ministeriömme ja sen erinomainen esikunta ovat valmistelleet minulle tästä luonnollisesti, niin kuin aina valmistelevat, erinomaisen esittelypuheenvuoron, mutta

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

poikkean siitä nyt sillä tavalla, että totean tässä suullisesti lyhyesti, mistä tässä hallituksen lakiesityksessä on kysymys.

Tässä on kysymys siitä, että kun säädimme silloin kesäkuussa tämän laajan sote-paketin, jossa meillä on 21 hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki järjestämisvastuussa sosiaali- ja terveyspalveluista, niin me muutimme tilannetta, joka Uudenmaan alueella oli vallinnut aikaisemmin. Koska Uusimaa oli yksi suuri sairaanhoitopiiri, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri, niin siellä vastuu potilas- ja asiakastiedoista oli koko maakunnan laajuisella kokonaisuudella. Mutta kun se muuttui viideksi eri alueeksi ja sitten vielä HUS on erillinen organisaatio, niin meille syntyi ongelma, jossa tieto ei kulkisi niin hyvin kuin sen pitää kulkea. Nyt tähän tehdään kolmen vuoden siirtymäkausi niin, että potilaan suostumuksella häntä koskeva terveystieto siirtyy aina hyvinvointialueiden välillä ja myös hyvinvointialueen ja HUSin välillä tarvittaessa molempiin suuntiin ja turvataan tämä hyvin tärkeä tiedonkulku tässä asiassa.

Tästä tässä on lyhyesti kysymys. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Juvonen.

17.02 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannuttamista annettua lakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia. Esityksessä ehdotetaan määräaikaista säädettäväksi oikeudesta luovuttaa potilastietoja hoidon edellyttämässä laajuudessa Uudenmaan maakunnassa potilasta hoitavalle terveyspalvelun järjestämisestä ja toteuttamisesta vastaavalle hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän toimivaltaiselle viranomaiselle, jos potilas ei ole kieltänyt tietojen luovuttamista.

Arvoisa puhemies! Sanotaan, että parempi myöhään kuin ei milloinkaan — niin on tämänkin esityksen kanssa. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin ja Uudenmaan hyvinvointialueiden yhteistoiminnan kannalta on välttämätöntä, että potilastiedot voivat siirtyä ilman tarpeettomia rajoituksia hyvinvointialueen ja erikoissairaanhoidon välillä. Kannatan esityksen hyväksymistä.

Kysymys kuitenkin kuuluu, miksi tämän asian ratkaisemiseksi tarvittiin erillinen hallituksen esitys? Kun sote-uudistusta käsiteltiin eduskunnassa, HUS ja muutkin asiantuntijalausuntojen antajat toivat sosiaali- ja terveysvaliokunnan valitettavan pintapuolisiksi jääneissä kuulemisissa esiin, että yhteinen potilasrekisteri tarvitaan jatkossakin. Kyse oli kriittisestä yksityiskohdasta, jotta Uudenmaan erillisratkaisu voisi toimia.

Ensiksikin kyse on potilasturvallisuudesta. Jos potilaan tietoja ei saada viivytyksettä erikoissairaanhoidon käyttöön, joudutaan tekemään tarpeettomia kokeita ja kuvantamisia, joiden seurauksena potilaan hoito viivästyy tai jopa henki voi olla varassa. Toiseksi, Uudenmaan kunnissa on otettu tai ollaan ottamassa käyttöön satoja miljoonia maksanut yhteinen asiakas- ja potilastietojärjestelmä, jota ei olisi voitu käyttää suunnitellulla tavalla ilman nyt tehtävää korjausta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta oli tietoinen näistä ongelmista, ja ne olivat siinä määrin perustavanlaatuisia, että ne olisi pitänyt korjata joko varsinaisen sote-lakipaketin tai täydentävän Sote 100 -lakipaketin käsittelyn yhteydessä. Hallitus olisi voinut tehdä silloin täydentävän esityksen, jonka käsittely olisi voitu yhdistää aikaisempien esitysten käsitte-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

lyyn. Vaihtoehtoisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta olisi voinut tehdä tarvittavat korjaukset mietinnössään. Tämä ei kuitenkaan hallituspuolueille käynyt. Tuntuu, kuin hallitukselle olisi ollut arvovaltakysymys olla myöntämättä omia virheitään — tärkeämpää oli olla välittämättä opposition ja asiantuntijoiden kritiikistä kuin varmistaa sote-palvelujen toimivuus Uudenmaan erillisratkaisuun kuuluvilla hyvinvointialueilla.

On erittäin huolestuttavaa, että sote-lakipaketit runnottiin läpi hallituspuolueiden voimin niin, että hyvinkin merkittäviä ongelmia jäi ratkaisematta ja niitä joudutaan vielä tässä vaiheessa korjaamaan. Nyt aluevaalit on käyty ja hyvinvointialueilla tehdään kovalla kii-reellä töitä, jotta sote-palvelut saadaan toimimaan myös vuodenvaihteen 2023 jälkeen. Kuinka helpoksi te kuvittelette hyvinvointialueilla tehtävän valmistelutyön, kun lait vielä tässä kohtaa vaihtuvat ja muuttuvat?

Hyvä hallitus, milloin te otatte tai aiotteko ylipäänsä ottaa vaarin sekä opposition, asiantuntijoiden että lainsäädännön arviointineuvoston esittämästä kritiikistä ja ryhdytte valmis-telemaan esitykset huolellisesti ennen kuin tuotte ne eduskuntaan ja teette ne eduskunnalle riittävän ajoissa, jotta eduskunnalla on mahdollisuus käsitellä ne huolellisesti ja tehdä va-liokuntakuulemisten perusteella välttämättömiksi havaitut korjaukset ennen lakien hyväk-symistä? Tämä olisi arvon ministeri Lindénille kysymys.

Lopuksi haluan vielä myös sodasta Ukrainassa todeta sen, että toivon, arvon ministeri, että kannatte huolta kolmannen sektorin toimijoista, jotta he pystyvät antamaan kriisiapua ja tukea myös suomalaisille, jotka kokevat ahdistusta tästä ikävästä ja surullisestakin tilan-teesta. Suomalaisten sydämet ovat särkyneet, ja on tärkeää, että puhelimet ovat auki, jotta ihmisiä myös Suomessa kuullaan. Kolmas sektori on se, joka heitä auttaa, kuin myös seu-rakunnat. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Berg.

17.07 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys mahdollistaisi toivotusti Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän toimintayksiköil-le kaivatun samanlaisen oikeuden käsitellä potilastietoja kuin muilla hyvinvointialueilla. Ehdotettu sääntely varmistaisi osaltaan sen, että eri alueiden asukkaat olisivat henkilötie-tojen suhteen yhdenvertaisessa asemassa riippumatta siitä, miten hyvinvointialue organi-saationsa toimintayksiköiksi järjestää, kuten sosiaali- ja terveysvaliokunnan sote-kuulemi-sissa esitettiin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan määräaikaaisesti säädettäväksi oi-keudesta luovuttaa potilastietoja hoidon edellyttämässä laajuudessa Uudenmaan maakun-nassa potilasta hoitavalle terveyspalvelun järjestämisestä ja toteuttamisesta vastaavalle hy-vinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän toimivaltaiselle viranomaiselle, jos potilas ei ole tätä kieltänyt. Tämä esitetty tilapäinen ratkaisu vastaisi nykyistä tervey-denhuoltolain 9 §:n mukaista potilastietojen käsittelyä koskevaa säätelyä, kuten sote-kuu-lemisissa sosiaali- ja terveysvaliokunnalta toivottiin. Käsittelyssä oleva hallituksen esitys sisältää siis ehdotuksen tilapäisestä tiedonsaantioikeudesta siihen saakka, että kokonaisuu-distukseen sisältyvä tavoitetilan mukainen toiminnallisuus saadaan toteutettua Uuden-maan maakunnan palvelunantajien käyttämiin tietojärjestelmiin.

Kannatan hallituksen esitystä lämpimästi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laiho.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

17.09 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannuttamista annettua lakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia. Tämä kuuluu niin sanottuun korjauspakettiin, perustuen edeltävään sote-lakikokonaisuuteen. Itse sote-lakejahan ja tätä rekisterinpitoa ei vielä ole otettu edes käyttöön, ja nyt sitä jo korjataan.

Eli tämä lakiesitys nyt mahdollistaa sen, että Uudellamaalla tietojenkäsittelyssä voidaan säilyttää nykytila, jolloin ei vaaranneta potilasturvallisuutta vaillinaisen tietojen siirron osalta. Alkuperäisessä esityksessä näytti siltä — tai siinä esityksessä, mikä hyväksyttiin — että tähän olisi jäänyt sellainen puute, että tietojen siirto ei olisi mahdollinen ja oltaisiin siirretty kymmenen vuotta aikaisempaan ajanjaksoon, jolloin henkilökunta sitten kävisi pyytelemässä papereihin allekirjoituksia tietojen luovuttamista varten. Eli tämä esitys on perusteltu. Ja on hyvä, että se on nyt täällä ja tämä tietojen siirto Uudellamaalla on myös mahdollista ja että rekisterin pitäisyys voi olla yhdellä taholla.

Kuitenkin samaan aikaan ihmettelen sitä, että tähän on laitettu tämä kolmen vuoden määräaika, koska tietäen, että Uudellamaalla on lukematon määrä tietojärjestelmiä ja niiden yhteensovittamisessa hyvinvointialueella menee monta vuotta, niin tämä määräaika kolme vuotta tuntuu kovin lyhyeltä. Ja kysyisinkin ministeriltä: miten on päädytty tähän kolmeen vuoteen? Tässä vedotaan siihen, että saadaan tämä tietosuojan kokonaisuudistus tällöin tehtyä, mutta sehän ei poista kuitenkaan tätä ongelmaa. Meillä ei ole sellaista kokonaisuutta meidän tietojärjestelmissä, että se tiedonsaanti on mahdollista potilasturvallisuus huomioiden ja huomioiden vielä se, että Kanta-järjestelmä ei sovellu sairauskertomusjärjestelmäksi tai tiedonsaantiin. Se tieto on hyvin hajanaisesti siellä, ja vaatii henkilökunnalta paljon työtä sen tiedon kaivamiseksi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Nurminen.

17.12 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! Itsekin kannatan tätä esitystä. Ja siinä mielessä tämä on aika teknisluontoinen, että jos ei oltaisi tehty tätä erillisratkaisua, niin varmasti tätäkään ei olisi tarvittu, ja sen takia tätä korjauspakettia nyt joudutaan vielä tuomaan, ja hyvä, että tämä on nyt saatu käsittelyyn.

Jollain tavalla tämä tietysti koskee Uudenmaan alueen rajapintoja, ja varmasti käytännössä on hyvä, että tämä pystytään toteuttamaan, mutta kysyisin ihan ministerin näkökulmaa näihin tietojärjestelmiin kokonaisuudessaan. Tässä puhuttiin kokonaisuudistuksesta ja muusta, ja me tiedetään, millainen tarve meillä tälle on, meillä on hirveän hajautunut tämä, ja varapuheenjohtajakin mainitsi nämä Kanta-palvelut ja muuta. Onko ministerillä jotain kunnianhimoista tavoitetta tulevaisuuteen siitä, millä aikajaksolla ja millä tavalla näitä uudistetaan ja selkeytetään? Esimerkiksi meillä alueilla, kun nyt on tätä tehty, on tämä rahoitus ollut sellainen, josta on tullut paljon kritiikkiä. Nythän siellä lisätalousarviossa annettiin vähän parannusta, mutta mikä on pitkän aikavälin näkökulma, mihin suuntaan tätä viedään? Mitä arvioitte?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

17.13 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille tästä esittelystä. Ja on toden totta tärkeää, että potilastietojen siirtoon kiinnitetään huomiota, ja jos siellä on joku

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

tämäntyyppinen ongelma ollut, niin se on hyvä, että hallitus toi siihen ripeästi sitten hallituksen esityksen, jos ajatellaan sitä, että tällä hyvinvointialueuudistuksella ja yleensäkin sote-järjestelmäuudistuksella oli kaksi tärkeää tavoitetta, peruspalvelujen vahvistaminen, ja toinen on palvelujen integrointi ja palveluketjujen sujuvuus. Ja ne palveluketjut eivät suju, jos tiedot eivät liiku, ja siitä syystä tämä korjaussarjan yksi osa on tuiki tärkeä.

Mutta viittaaan myöskin edelliseen puhujaan, ja oma kysymykseni liittyy vähän laajemmin näihin tietojärjestelmiin yleensäkin. Nyt tuolta hyvinvointialueilta kantautuu sellaista tietoa tietojärjestelmistä, että niissä on suuria ongelmia. Ja saadaanko nämä ict-ongelmat hoidettua ennen vuodenvaihdetta, jolloinka meillä oikeasti pitäisi sitten näiden hyvinvointialueiden alkaa ja käynnistyä? Ja rahoituksestahan siellä on pula myöskin. Tiedän, että ministeriö on nyt jakanut lisää rahaa, ja siellä on ymmärtääkseni myöskin hakemuksia sisällä. Eli jos vähän kertaatte meille sitä, miten tämä tietojärjestelmien taloudellinen tuki on nyt mennyt.

Sitten on peräänkuulutettu myöskin sellaista koordinaatioryhmää. Aikoinansa viime kaudellahan oli tällainen koordinaatioryhmä, joka katsoi nimenomaan sitä ict-puolta. Olen ymmärtänyt, että nyt sellaista ryhmää ei ole, joka katsoisi, antaisi tukea näille alueille ja yhteensovittaisi tätä ict-palvelujen kehittämistä ja ict-järjestelmien kehittämistä. Nythän ongelma monesti on varsinkin näillä hyvinvointialueilla, joissa on monia pieniä kuntia ja kaikissa on ollut omat järjestelmänsä, niiden siltojen tekeminen tai järjestelmien uudistaminen. Ne vievät rahaa, tarvitaan osaamista, mutta tarvitaan myöskin aikaa, että ne tehdään. Ja sitä ei pysty tekemään ennen kuin se koko hallintojärjestelmä, koko se organisaatio, on kehitetty, mihin sen tiedon pitää liittyä. Eli aikamoisessa oravanpyörässä tällä hetkellä ollaan.

Ja ihan tähän lopuksi toisesta asiasta — uskon että puhemies antaa tähän mahdollisuuden: viittaaan edustaja Juvosen puheenvuoroon siitä, että Ukrainassa on nyt paha tilanne ja siellä on paljon ihmisiä, jotka kärsivät. Mutta varmasti tämä pelottaa myös suomalaisia. Miten te olette organisoineet palvelevia puhelimia? Miten te olette tukeneet ihmisiä täällä Suomessa? Mihin voi soittaa tällä hetkellä, jos siellä kotona tulee ahdistava olo?

Puhemies Matti Vanhanen: Ja ministeri Lindén.

17.16 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén: Arvoisa puhemies! Erittäin asian-
tuntevia kommentteja ja kysymyksiä, ja pyrin niihin lyhyesti tässä vastaamaan.

Edustaja Juvonen viittasi siihen viime kevään erittäin laajaan ja pitkäkestoiseen sote-kokonaisuuden käsittelyyn. Sehän kesti 3–4 kuukautta, ja meillä oli yli 300 kuulemistä, jossa tämäkin asia, johon hän viittasi, tuli esille, ja sen takiahan sitten siellä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä tähän asiaan kiinnitettiin huomiota. On tietysti hyvä, niin kuin tekin totesitte, että tämä asia on nyt saatu korjattua. Tietysti olisi ollut vielä parempi, jos tämä olisi voitu korjata alun perin, mutta siinä oli kuitenkin niin monia asioita, minkä takia tämä jäi sitten vähän myöhemmin korjattavaksi, ja nytkin tämä on väliaikainen, kolmen vuoden ratkaisu.

Edustaja Laiholle toteaisin — ja samalla edustaja Risikolle ja itse asiassa Nurmisellekin, koska käsittelette kaikki tätä tietojärjestelmien kokonaisuutta: Sen pitkän, pitkän työurani aikana, jonka itse olen terveydenhuollossa tuolla kuntapuolella ollut niin kuntatasolla kuin sairaanhoitopiireissä, tietojärjestelmät ovat olleet jatkuvasti se suuri haaste, ja sanoisin näin arviona kokemukseen perustuen, että 5–6 vuotta tarvitaan yleensä siihen, kun

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

lähdetään yhdistämään, eri tietojärjestelmistä luomaan kokonaisuutta. Suomessahan oli aika hyvä vauhti päällä näissä asioissa, Apotti saatiin syntymään, mutta monta vuotta sekin on kestänyt, ja sekin kattaa tällä hetkellä Uudellamaalla itse asiassa 85 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon käyttäjistä. Se laskelma tulee siitä, että koska erikoissairaanhoidon yksistään on vähän yli 50 prosenttia siitä, niin se on kokonaan Apotissa, ja sitten kuntien väkiluvusta on tällä hetkellä noin 60 prosenttia, ja tällä tavalla laskien se yhteisvaikutus on 85 prosenttia. Sittenhän Suomessa kävi niin, että tuossa Väli-Suomessa oli tällainen Asterhanke, joka oli neljän sairaanhoitopiirin yhteinen, ja se valitettavasti kaatui sitten Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä, ja se hankinta oli ehdollinen niille kaikille muillekin tästä johtuen, jolloin siinä tapahtui eräänlaista viivästymistä.

Mutta edustaja Nurminen kiinnitti tähän samaan asiaan huomiota, ja nyt täytyy muistuttaa, että kun me puhumme tietojärjestelmistä yleensä, se on eri asia. HUSissa on tuhat eri tietojärjestelmää, mutta potilas- ja asiakastietojärjestelmä, joka on se tärkein, on itse asiassa vain yksi. Sitten on erikseen olemassa hankintajärjestelmää, tehohoitajärjestelmää, lukuisia eri järjestelmiä, ja niiden välille joudutaan tietenkin näitä liityntäpintoja rakentamaan.

Ihan lopuksi: Tässä kaksi edustajaa, edustajat Risikko ja Juvonen, nostitte esille tämän kriisiavun tarpeen. Ensimmäinen yhteydenotto tänä aamuna liittyi tähän asiaan. Pidimme molempien ministereiden — eli Sarkkinen ja allekirjoittanut — ja kansliapäällikön kanssa lyhyen tiedonvaihdon siitä, mitkä meidän tehtävämme STM:ssä ovat juuri tämän Ukrainan kriisin suhteen, ja meillä ovat nyt heti käynnistyneet kaikki valmiudet. Tietenkin palvelujärjestelmä on kunnissa ja kolmannella sektorilla, mutta tuemme ja koordinoimme sitä parhaamme mukaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Juvonen.

17.20 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Kiitos ministeri Lindénille kattavasta vastauksesta. Palaisin vielä näihin potilas- ja asiakastietojärjestelmiin ja tietojärjestelmiin ja kysyisin sitä, miten, ministeriö, valmistaudutte tukemaan henkilökuntaa, joka toimii siellä sote-työn keskiössä. On erittäin tärkeää, että tietojärjestelmät ovat sellaisia, että työntekijät pääsevät niihin mahdollisimman pian kiinni, osaavat niitä käyttää ja hallitsevat kaiken — myös potilaille ja asiakkaille. Hyvin usein sanotaan, että ”katso sieltä Kanta-rekisteristä” tai ”katso sieltä Maisasta, mitä sinulle on tehty ja mitä määräyksiä on tullut”. Ja kyllä tämä tietojärjestelmäsystemi entistä enemmän ja kauemmaksi karkaa tavallisesta potilaasta, joten millä tavalla te nyt turvaatte tässä sote-uudistuksessa sen, että ihmiset tietävät ja saavat selville myös oman hoitopolkunsa ja että työntekijät kykenevät sitten tekemään asianmukaiset kirjaukset ja tieto asioista ja kirjauksista löytyy nopeasti ja sulavasti hyvinkin akuuteissa tapauksissa ja niissä, jos hoitoyksikkö vaikka muuttuu? Nämä ovat vakavia kysymyksiä, ja näihin pitäisi löytää vastaus, että kansalaiset tietävät, miten sote-sektorilla toimitaan. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: — Edustaja Risikko.

17.21 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyt kysymys vielä: minulta jotenkin meni ohi, jos sitä sanoittekaan, että jos tarvitsen nyt henkilön, kehen otan yhteyttä, joka koordinoi valtakunnan tasolla näitä tietojärjestelmäkehittämissä ja sitä, että ne pelittävät

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

siellä alueilla, ja johon ne tietohallintojohtajat esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä voivat ottaa yhteyttä, niin kehen minä otan yhteyttä? Eli kuka vastaa tästä kokonaisuudesta ja mikä ministeriö? Oletteko te se, joka siitä vastaa?

Toinen kysymykseni liittyy nyt sitten näihin tietojärjestelmäongelmiin, joita pakkaa olemaan, ja sitten tähän kyberhyökkäysvaaraan, joka on nyt varmastikin sitten lisääntymässä ja lisääntyy. Terveystieteiden tietojärjestelmät ja terveydenhuollon tiedothan ovat hyvin haavoittuvaisia tilanteessa, jossa hyökätään. Kysynkin: mikä on se valmiustaso, ja onko nostettu valmiutta, kun tiedetään nyt, mikä on ympäröivän yhteiskunnan tilanne?

Puhemies Matti Vanhanen: — Ministeri Lindén.

17.22 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelleen erittäin asiantuntevia kysymyksiä.

Meillä on STM:n organisaatiossa ohjausyksikkö, joka tällä hetkellä on ylivoimainen Kari Hakarin johtama. Olen pitänyt hänen kanssaan henkilökohtaisen palaverin, ja hän on myös raportoinut säännöllisesti sote-ministeriryhmälle. Olen vakuuttunut siitä, että esimerkiksi niissä raporteissa, jotka hän minulle näytti, tämä hyvinvointialueiden rakentaminen on erittäin hyvin — käytän nyt tämmöistä sanaa — palasteltu. Siellä on ihan oma vastuukokonaisuus näille tietojärjestelmille — henkilön nimeä en nyt ihan fyysisenä nimenä muista, mutta on vastuuhenkilö, joka vastaa näistä kokonaisuuksista, koska tämä on itse asiassa erittäin merkittävä osa tästä kokonaisuudesta. Kuten kysymyksissäkin kävi ilmi, tähän tarkoitukseenhan annettiin nyt tässä merkittävä lisärahoitus, jotta saadaan nämä järjestelmät nyt sille kannalle, että hyvinvointialueet voivat turvallisesti aloittaa.

Mutta sitten tämä kyberasia: Täytyy sanoa, että se oli ensimmäinen, mikä itselläni tuli aamulla kanssa mieleen, kun rupesin tätä asiaa miettimään. Meillähan Suomessa terveydenhuollon järjestelmät ovat joutuneet aikaisemmin kyberhyökkäysten kohteeksi, ja sairaanhoitopiirit ovat tehneet hyvinkin paljon tiivistä yhteistyötä muun muassa Kyberturvallisuuskeskuksen kanssa. Tähän ollaan varauduttu, mutta uhat ovat ilmeiset kuitenkin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 19/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Lindén.

Keskustelu

17.24 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äskeisen asian esittelyn hoidin vähän lyhyen kaavan mukaan ja nyt pikkuisen perusteellisemmin.

Tässä on nyt kyseessä esitys, jossa on tarkoituksena tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon ja opetustoimen lakeihin sote-uudistuksesta johtuvia muutoksia. Opiskeluhuolto on palvelujen yhdyspinnalla toimiva kokonaisuus, jonka piirissä on yli miljoona oppilasta ja opiskelijaa. Tämän esityksen tavoitteena on varmistaa kunnan, muiden koulutuksen järjestäjien sekä hyvinvointialueen välinen suunnitelmallinen yhteistyö tässä kaikki lapset ja nuoret tavoittavassa toiminnassa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyvät hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle.

Esityksessä ehdotetaan, että hyvinvointialueilla olisi velvollisuus muodostaa alueensa kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä, joka käsitelisi koulutuksen järjestäjien sekä hyvinvointialueen välisiä yhteistyöky symyksiä ja seuraisi opiskeluhoitopalvelujen toteutumista. Ryhmän tehtävänä olisi myös valmistella alueellinen suunnitelma opiskeluhoitopalvelujen toteuttamiseksi. Suunnitelmassa hyödynnettäisiin oppilaitoskohtaisia tietoja opiskeluhuollon kokonaistarpeesta.

Suunnitelman laadinnan prosessi on tärkeä. Se tuo jo eri tahot yhteen. Mutta vielä tärkeämpää on lopputuote eli suunnitelma ja ennen kaikkea sen hyödyntäminen. Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma toimisi työvälineenä, jonka avulla koulutuksen järjestäjien näkemykset opiskeluhoitopalvelujen tarpeesta tulisivat näkyviksi. Siihen kirjattaisiin muun muassa suunnitelma henkilöstövoimavaroista sekä niiden kohdentamisesta alueen oppilaitoksissa. Suunnitelmassa sovittaisiin myös, kuinka opiskeluhuollon toteutumista seurataan ja arvioidaan muun muassa opiskeluhuollon alueellisessa yhteistyöryhmässä. Hallitus esittää, että alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma hyväksyttäisiin aluevaltuustossa ja se sidottaisiin hyvinvointialueen strategia- ja taloussuunnitteluprosessiin osana lastensuojelulain mukaista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Tämä olisi tärkeää opiskeluhoitopalvelujen aseman varmistamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain muutosehdotusten tarkoituksena on varmistaa riittävä yhteistyö Kelan, YTHS:n sekä korkeakoulujen ja opiskelijoiden välillä opiskeluterveydenhuollon palveluja järjestettäessä ja tuotettaessa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys sisältää myös parannusehdotuksia oppilaiden ja opiskelijoiden avun ja tuen saantiin oppilaitosympäristössä. Esityksessä ehdotetaan, että oppilaitoksen henkilöstöön kuuluvalla olisi velvoite ottaa viipymättä yhteyttä opiskeluhoollon henkilöstöön ja antaa salassapidon estämättä tuen tarpeen arvioimiseksi tarpeelliset tiedot silloin, kun hän arvioi oppilaan ja opiskelijan tarvitsevan opiskeluhoitopalveluja. Yhteydenottomahdollisuus laajenisi siten kuraattorien ja psykologien lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Uudistus olisi tärkeä oppilaiden ja opiskelijoiden oikea-aikaisen avun ja tuen saannin kannalta.

Opiskelijoiden palveluiden saantia varmistaisi myös uusi opiskeluhoitopalveluja koskeva säännös, jolla turvattaisiin kuraattori- ja psykologipalvelujen lisäksi myös kouluterveydenhuollon ja soveltuvin osin opiskeluterveydenhuollonkin lähipalveluperiaate lain tasoisesti. Tämä turvaisi sen, että kaikki opiskeluhoitopalvelut järjestettäisiin jatkossakin kouluissa tai oppilaitoksissa tai niiden välittömässä läheisyydessä. Opiskeluterveydenhuollon palvelut voitaisiin kuitenkin järjestää myös muussa opiskeluterveydenhuollon toi-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

mipisteessä silloin, kun se on opiskelijoiden edun mukaista. Tällöinkin palveluiden tulisi olla opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

Yhtenä hallituksen esityksen tavoitteena on edistää oppilaiden ja opiskelijoiden yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa. Tätä varten esityksessä tarkennetaan yksilökohtaisen opiskeluhuollon kirjaamista, rekisterinpitoa sekä tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä. Tavoitteena on, että tiedonsiirto toimisi tarkoituksenmukaisesti eikä se vaikeuttaisi oppilaan tai opiskelijan avunsaantia. Hallituksen esityksessä ehdotetaan siirtymäaikaa kuraattorien ja psykologien laatimien potilas- ja asiakasasiakirjojen valtakunnalliseen arkistointipalveluun tallentamiselle. Tällä pyritään antamaan riittävästi valmistelu-aikaa asiakasasiakirjojen tietorakenteiden ja tietojärjestelmien muutoksiin sekä uusien kirjaamiskäytäntöjen koulutukseen ja käyttöönottoon.

Arvoisa puhemies! Esityksen tarkoituksena on varmistaa, että koulutuksen järjestäjien sekä hyvinvointialueiden yhteistyörakenteet ja -käytännöt ovat riittäviä, toimivia ja selkeitä, jotta jokaisen koulu- ja oppilaitosyhteisön sekä jokaisen oppilaan ja opiskelijan hyvinvointi ja terveys voitaisiin turvata parhaalla mahdollisella tavalla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Berg.

17.30 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tämäkin käsittelyssä oleva hallituksen esitys liittyy sote-uudistukseen, niin kuin ministeri tuossa hyvin avasi asiaa. Esityksessä oppilas- ja opiskelijahuoltolain sekä terveydenhuoltolain eräitä säännöksiä täsmennettäisiin vastaamaan uudistusta. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään varmistamaan kunnan, muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö opiskelijahuollossa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys vastaa sivistysvaliokunnan sote-uudistuksen lausunnossaan esiin nostamiin sekä aluevaalien alla keskustelussa toistuneisiin huoliin opiskeluterveydenhuollosta varmistamalla tiiviin, suunnitelmallisen yhteistyön hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välillä sekä vaatimalla yhtenäisen suunnitelman alueen opiskelijahuoltoon. Esitetyt lakimuutokset myös vahvistavat kuntien ja oppilaitosten välistä yhdenvertaisuutta. Esitys vahvistaisi oppilaiden ja opiskelijoiden mahdollisuutta saada tarvitsemiaan palveluita oikea-aikaisesti ehkäisten suurempia ongelmia sekä lisää oppilaiden ja opiskelijoiden yhdenvertaisuutta vähentäen kuntien ja oppilaitosten välisiä eroja palveluissa.

Arvoisa puhemies! Kyseessä on siis tärkeä ja kannatettava esitys sekä sote-uudistuksen onnistumisen varmistamiseksi että myös opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kinnunen Mikko, olkaa hyvä.

17.31 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille lakiesityksen selkeästä esittelystä. Sosiaali- ja terveystieteiden järjestämisen vastuu siirtyy kunnilta uusille hyvinvointialueille ensi vuoden alussa. Käsitlemme nyt hallituksen muutosesitystä oppilas- ja opiskelijahuoltolain sekä terveydenhuoltolain säännöksiin, joita täsmennetään vastaamaan tätä tärkeää sote-uudistusta. Kuten ministeri Lindén totesi, asia koskee yli miljoonaa lasta ja nuorta, eli uudistus on merkittävä — se koskee lasten ja nuorten hyvinvointia. Muutos varmistaa kunnan muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen välistä yhteistyötä lasten ja nuorten tukemisessa opiskeluhuollossa. Tänä järkyttävänä päi-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

vänä, kun Venäjä on hyökännyt Ukrainaan, nousee selkeästi esille tarve saada lapsille ja nuorille varhaista tukea myös epävakaiden olojen keskellä.

Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten tukeminen on aina yhteistä työtä, se on monialaista yhteistyötä. Uudistuksen mukaan hyvinvointialueilla on velvollisuus muodostaa alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä. Ryhmässä olisi alueen koulutuksen järjestäjien, alaikäisten vanhempien tai huoltajien sekä opiskelijoiden edustus — myös nuoria on hyvä kuulla. Ryhmä valmistelee aluevaltuustolle alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman ja seuraa sen toteutumista. On tarpeen seurata, että opiskelijahuoltopalvelut toimivat yhteistyössä opetustoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja muiden lasten ja nuorten parissa toimivien kanssa. On katsottava isompaa yhteistyön kuvaa.

Meidän on huolehdittava siitä, että hyvinvointialueen ja oppilaitosten yhteistyö toimii sujuvasti opiskelijahuollon osalta. Tämän edistäminen on osaltaan alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän tehtävä. Lisäksi koulutuksen järjestäjillä tulee olla oma opiskelijahuoltosuunnitelmansa. Se on sisällöllisesti samankaltainen kuin voimassa olevan lain mukainen oppilaitoksen opiskeluhuoltosuunnitelma, eli tähän ei tule muutosta. Lausuntopalauteessa oltiin sitä mieltä, että alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä lisää yhdenvertaista opiskeluhoitoa ja yhtenäistää toimintatapoja. Pidän tätä tärkeänä — hyviä käytäntöjä kannattaa levittää. Lausunnoissa huomioitiin, että tehtävien ja työnjaon selkeyteen tulee kiinnittää huomiota. Olen samaa mieltä. Suurin osa lausunnonantajista oli sitä mieltä, että hyvinvointialueen tulee olla vastuussa yhteistyöryhmän muodostamisesta.

Kaiken kaikkiaan esitetyt opiskeluhuoltosuunnitelmat saivat kannatusta lausunnonantajien keskuudessa. Yleisenä huolena kuitenkin nousi esiin, miten päällekkäisyyksiltä eri suunnitelmien välillä voidaan välttää. Suunnitelmien keskinäiseen suhteeseen toivotaankin selkeytystä. Kysynkin ministeriltä: miten suunnitelmien päällekkäisyys voidaan välttää?

Arvoisa puhemies! Lähikouluperiaate on ollut suomalaisille tärkeä jo vuosikymmenten ajan. Jokaisella lapsella on oikeus mahdollisimman lähellä olevaan kouluun. Tulokset ovat puhuneet puolestaan. Myös opiskeluhoitopalveluissa lähipalveluperiaate on tärkeä. Tämän hallituksen esityksen mukaan periaate kirjataan terveydenhuoltolakiin. Psykologit ja kuraattorit ovat yhä tavoitettavissa koulun tiloissa tai ainakin lähellä. Tämä on erittäin tärkeää ongelmien ennaltaehkäisyyn ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumiseksi. Tämä sama periaate on perusteltua turvata myös muihin palveluihin, jotta opiskelijat saavat ne riittävän ajoissa. Esityksen mukaan psykologien ja kuraattorien lisäksi myös muilla koulun ja opiskeluterveydenhuollon ammattihenkilöillä on velvollisuus ja mahdollisuus ottaa yhteyttä opiskeluhoitoon. Tämä turvaa sen, että opiskelijat saavat aiempaa paremmin oikea-aikaista apua. Varhainen tuki on tehokkainta.

Arvoisa puhemies! Esityksessä kiinnitetään huomiota myös henkilötietojen suojaan. Uudistuksen kokonaiskustannukset eivät ole järin suuret. Arvion mukaan valtiolle se maksaa 330 000 euroa, kuntasektorille saman verran ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle 80 000 euroa. Järkevästi toteutettuna uudistuksessa saavutettu hyöty on merkittävä, kun opiskeluhoitoa kehitetään oppilasta ja opiskelijaa palvelemaan suuntaan. Pidetään jokaisesta lapsesta ja nuoresta hyvää huolta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

17.38 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Monen lapsen ja nuoren tilanne on tällä hetkellä hälyttävä. Me olemme huomanneet, kuinka mielenterveysongelmat ovat yleistyneet, ja pandemiatilanne ei ole sitä helpottanut millään tavalla. Meidän on kyettävä ratkaisemaan vihdoin se, miten meillä tulevaisuudessa on hyvinvoivia aikuisia, miten me huolehdimme meidän lapsista ja nuorista. Oppilashuollon siirtyminen hyvinvointialueille tarjoaa meille tärkeän tarkistuspisteen. Nyt onkin olennaista myöntää, että tällä nykyisellä hetkellä emme ihan ole onnistuneet kaikista nuorista ja lapsista ottamaan kappaletta, mutta tässä on suuri mahdollisuus siihen, että tulevassa järjestelmässä pystytään.

Oppilashuoltoa ovat vaivanneet tähän mennessä monin tavoin samat ongelmat kuin sote-sektoria. Tekijät ovat vähissä, työntekijöiden kuorma usein kohtuuton, oppilashuollon toimet ovat eristyneet ja vuoropuhelu on ajoittain tahmeaa esimerkiksi erikoissairaanhoidon suuntaan. Kiire ja työkuorma vaikeuttavat myös lasten ja nuorten itsensä kuulemistä ja yksilöiden tarpeiden huomioimista. Lopputulos näkyy muun muassa nuorten psykiatrisilla osastoilla, joilla ei riitä paikkoja kaikille tarvitseville tällä hetkellä.

Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten tulevaisuuden kannalta on äärimmäisen tärkeää, että oppilashuollon järjestäminen tapahtuu jatkossa hyvässä yhteistyössä hyvinvointialueen, kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien kesken. Toisin sanoen vuoropuhelun eri toimijoiden välillä olisi nyt kyettävä olemaan saumatonta, jotta niukat työntekijäresurssit saadaan hyödynnettyä. Näen itse, että hyvinvointialueille muodostettava alueellinen yhteistyöryhmä tarjoaa oivia mahdollisuuksia puuttua tilanteeseen.

Hyvinvointialueen kuntien ja koulutuksen järjestäjien lisäksi yhteistyöryhmässä on alaikäisten huoltajia sekä opiskelijoiden edustajia, opiskelijahuollon työntekijöiden edustajia sekä tarvittaessa muita yhteistyötahoja. Tämä on oikea suunta. On tärkeää, että tulevissa alueellisissa opiskeluhoitosuunnitelmissa on yhdessä laaditut kunnianhimoiset tavoitteet mutta myös riittävät mittarit tavoitteiden saavuttamiseksi ja seuraamiseksi. Tavoitteiden sekä mittarien laadinnassa on tärkeää osallistaa myös lapsia ja nuoria. Tämä onkin oivallinen hetki ottaa käyttöön laajamittaisesti lapsivaikutusarviot. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koponen Noora, olkaa hyvä.

17.40 Noora Koponen vihr: Arvoisa puhemies! Tämä uudistus koskee niitä kaikkein tärkeimpiä, pieniä ihmisiä, lapsia ja nuoria. Tänään olemme nähneet sen, miten nopeasti maailma voi muuttua yhdessä yössä pelottavaksi, arvaamattomaksi, sellaiseksi, jossa uutisia ja erilaisia asioita, joita on vaikea ymmärtää, tulee läpi joka tuutista, ja ne voivat aiheuttaa ahdistusta ja pahaa oloa, sellaista, mistä on vaikea puhua kenellekään, joita on vaikea tunnistaa ja joita on vaikea edes hahmottaa. Ennakoimattomat muutokset pelottavat lasta ja nuorta. Maailmassa, omassa elinympäristössä, kodissa tai ihmissuhteissa voi lapsen ja nuoren elämässä tapahtua mietityttäviä asioita milloin tahansa.

Meille on oltava selvää, kuinka me huolehdimme siitä, että lapset, nuoret ja heidän perheensä saavat apua ja tukea silloin, kun sille on tarve. Niissä hetkissä ei ole varaa miettiä sitä, kenen vastuulle avun ja tuen tarjoaminen kuuluu. Tukea tarvitsevat perheet ovat aina yhtä kuin tukea tarvitseva lapsi tai nuori ja toisin päin, ja tämä kokonaisuus on myös huomioitava, kun oppilas- ja opiskeluhoollosta puhutaan. Henkilötietojen suojaaminen on niin ikään olennainen osa sitä, että näiden palveluiden ja kriittisten ja herkkien palveluiden piiriin uskalletaan hakeutua, ja on tärkeää, että siihen kiinnitetään huomiota.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Oppilas- ja opiskeluhuollon toimivuus tulee turvata hyvinvointialueiden ja kuntien välillä. Lasten ja nuorten hyvinvointi ja tulevaisuus tulee turvata kaikissa tilanteissa, erityisesti tänään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

17.42 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että oppilas- ja opiskelija-huoltolaisia nyt selkiytetään. Ihan konkreettisesti halusin tuoda esiin vaikka Tampereelta meidän YTHS:mme tilanteen. Katsoin, että olin saanut yhdeltä korkeakouluopiskelijalta just sähköpostia, jossa hän kertoo, että ennen kuin ammattikorkeakouluopiskelijat otettiin mukaan, jonotusaika Tampereella oli sellaiset 2—3 kuukautta. Nyt hän on tässä usean viikon aikana yrittänyt saada YTHS:lle aikaa ja kärkeynyt Self-palvelussa. Hän sanoi, että vasta toukokuulle avautuu mahdollisuus hakea, eli hänen viestinsä on, että käytännössä ei saa aikoja YTHS:lle.

Sinällään tämä on huono kehitys, koska muistan, että esimerkiksi omana opiskeluaikani käytiin paljon palveluita ja silloin nämä palvelut olivat paremmassa tilanteessa. Kiinnittäisin huomiota siihen, että tähän kehitykseen pitää kiinnittää huomiota. Tässä selvästi on hoitotakuu ja meidän hallituksemme tavoite, mutta ehkä tämä YTHS:n tilanne kaipaava selkiyttämistä, ja sen takia tämäkin esitys on tarpeen.

Toinen huomio, minkä tämä opiskelijakin tuo liittyen tähän YTHS:ään, kun puhutaan yhdenvertaisuudesta: Hän kertoo, että YTHS-maksu on kuitenkin jo 35 euroa per lukukausimaksu eli 70 euroa vuodessa, ja sekin on pienituloiselle iso raha. Tietysti varmasti jatkokehittämissä pitää myös pohtia, miten tätä yhdenmukaistetaan perusterveydenhuollon maksun kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.44 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille tämän hallituksen esityksen esittelystä. Me alamme ja itse asiassa olemme jo hieman ennakoivasti aloittaneet myöskin sivistysvaliokunnassa tekemään lausuntoa tästä asiasta.

Kokoomushan on koko sote-uudistuksen käsittelyn ajan kantanut huolta opiskeluhuollon palveluiden siirtämisestä hyvinvointialueille. Asiantuntijat ovat todenneet, että uhkana on, että palvelut eriytyvät lasten ja nuorten arjesta, ja tähän viittasi myös sivistysvaliokunnan aikoinaan tekemä lausunto sote-uudistuksesta sosiaali- ja terveysvaliokunnalle. Siksi on nyt oikein hyvä, että tämä niin sanottu muutospaketti meillä on nyt täällä käsitteillä, ja me todella tarkkaan sitä sivistysvaliokunnassa sitten katsomme.

Tämän esityksen tavoite yhteistyön varmistamisesta on erittäin kannatettava. Erityisesti sote-uudistuksen toimeenpanon alkuvaiheessa on seurattava tarkasti, miten opiskeluhuollon palveluiden järjestäminen ja palveluiden saatavuus toteutuu. Tarvittaessa on sitten tehtävä muitakin korjausliikkeitä, jos tällaisia hankaluuksia tulee — mitä uhkakuvia on esitetty — ja tarvittaessa on sitten harkittava järjestämisvelvollisuuden siirtämistä takaisin kunnille, jos siltä näyttää.

On hyvä, että tässä esityksessä muutettiin lausuntokierroksen myötä valtakunnallista ohjausvastuuta koskeva esitys siten, että Opetushallitus vastaa jatkossakin opiskeluhuollon valtakunnallisesta ohjauksesta, koska tämä on tapa varmistaa, että kokonaisuudessa ymmärretään koulujen ja oppilaitosten arki.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Kokoomus on jo aiemmin esittänyt, että oppilas- ja opiskelijahuolto olisi uudistettava kokonaisuudessaan. Tämän uudistuksen tavoitteena olisi oltava se, että oppilas- ja opiskelijahuolto tukee varhaista ongelmiin puuttumista, ja painopisteen tulisi olla ennen kaikkea ennaltaehkäisyssä.

Olin aikoinansa Seinäjoen ammattikorkeakoulun vararehtori, ja käynnistimme siellä nimenomaan tällaisen moniammatillisen opiskeluhuoltoryhmän. Meillä oli siinä mukana opiskelijajärjestö, meillä oli terveydenhuolto, meillä oli mukana kaupunki, ja siellä edelleen toimii tämä. Kannatan erityisesti tällaista monisektoraalista opiskeluhuoltoja, oppilas- ja opiskelijahuoltoja, jossa on todella monia asiantuntijoita, koska usein opiskelijan ongelmat ovat aika monimutkaisia ja kompleksisia. Ne ovat monesti ongelmavyhtejä: vaikka ongelma ehkä ilmenee päänsärkynä, niin se ei ole pelkästensä se, vaan se voi taustaltaan olla lakin vaikka mitä. Siitä syystä kannatan lämpimästi, että tällaista moniammatillista ja ennalta ehkäisevää opiskeluhuoltoja tuetaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

17.46 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Myös meille perussuomalaisille on tämän sote-uudistuksen keskiössä ollut äärettömän tärkeää, että oppilas- ja opiskeluhuolto säilyy laadukkaana ja hyvänä ja palvelut turvataan heille, jotka näitä palveluja kipeimmin tarvitsevat. Tämän hallituksen esityksen yhtenä tarkoituksena ovat terveydenhuoltolakiin lisättäväksi tehtävät säännökset opiskeluhuoltopalveluista, joissa me muun ohella turvataisiin opiskeluhuoltopalveluihin tällainen niin sanottu lähipalveluperiaate, ja tämä jos mikä on tärkeää. Me perussuomalaiset olemme koko sote-uudistuksen ajan puhuneet lähipalvelulaista ja siitä, että palvelujen on oltava erittäin lähellä asiakasta.

Olemme eläneet todella kovia aikoja. Ensin on ollut tämä syvä koronakriisi, ja monet lapset ja nuoret ovat kärsineet tämän kriisin vaikutuksesta ja tarvitsevat palveluja. Muun muassa mielenterveyspalvelut ovat kovassa kysynnässä, mutta niitä ei tahdo millään saada. Kysyisinkin teiltä, ministeri: Miten turvaatte palvelujen saatavuuden jatkossa, kuin myös koulukuraattoreiden ja psykologien saatavuuden? Koulutetaanko heitä kenties lisää, koska heistähän on aivan huutava pula, kuin myös kaikista muistakin ammattiosajista? Terveystoimittaja ei ole aina siellä koulussa paikalla. Miten turvataan, että oppilaat pääsevät näihin palveluihin?

Tässä laissa on myös maininta, että ”palvelujen saantia parannettaisiin laajentamalla oppilaitoksen henkilöstön yhteydenottomahdollisuus kaikkiin opiskeluhuoltopalveluihin”. Kysyisin vielä: keitä kaikkia tämä oppilaitoksen henkilöstö pitää sisällään, ja ketkä kaikki mahdollisesti voivat puuttua, kun näkevät sen nuoren hädän?

Sitten vielä tästä opiskeluterveydenhuollon maksusta, mikä nyt on suhteellisen uusi asia. Siitä on tullut paljon palautetta, että opiskelijat eivät välttämättä sitä löydä, kun se sinne itse pitäisi huolehtia. Aiotteko jotenkin parantaa tätä, ettei tulisi opiskelijoille näitä karhu-kirjeitä, jos jää lukukausimaksu opiskelijaterveydenhuollon osalta maksamatta?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.49 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tuossa äsken tuo kolmeminuuttinen loppui niin nopsasti, että kysyn vielä liittyen nyt näihin masennus- ja mielenterveysongelmiin, joita nuorilla ja jopa lapsilla pakkaa olemaan. On arvioitu, että noin 20 prosentilla on mielen-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

terveysongelmia, ja ne ilmenevät tietysti hyvin monella eri tavalla. Meille tulee sivistysvaliokuntaan aika paljon yhteydenottoja. Varsinkin meille sivistysvaliokunnan jäsenille, allekirjoittaneellekin, tulee paljon. Niitä tulee vanhemmilta ja opiskelijoilta itseltään. Korona on pahentanut tilannetta, yksinäisyys, se, että tällaiset sosiaaliset kontaktit ovat jääneet vähemmälle ja tällainen yhteisöllisyyden tuki on jäänyt vähemmälle. Sitä on tapahtunut nimittäin, ja tätä ovat monestikin myöskin meidän asiantuntijamme, jotka ovat olleet valiokunnassa, tuoneet esille.

Nyt kysynkin teiltä siitä, arvoisa ministeri, kun on keskusteltu tästä terapiatakuusta ja eräässäkin täysistunnossa te kysyitte ministeri Kiurulta, että nyt kun tulee tämä hoitotakuu, joka nyt on siis lausuntokierroksella, ja te sanoitte itse täällä — siitä on ihan dokumentti tuolla pöytäkirjoissa — että sen osana on terapiatakuu. No, nyt olen kuitenkin ymmärtänyt, kun katsoin sitä hoitotakuulakia, sitä lausunnolla olevaa, että siellä ei ole sitä terapiatakuuta, jonka kustannusarvio on noin 35 miljoonaa, ja kun luin Helsingin Sanomien vieraskynäkirjoitusta, jossa muun muassa Kristian Wahlbeck otti tähän kantaa, niin siinä ei ole sitä. Nyt haluaisin ihan kuulla sen teidän suustanne, kun olette nyt onneksi täällä paikalla, onko se terapiatakuu siinä hoitotakuussa vai eikö ole. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Totean, että tämän asian käsittelyyn etukäteen varattu, tähän mennessä varattu aika on päättymässä. Lyhyt puheenvuoro vielä mahtuu ja sitten ministerin puheenvuoro. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

17.51 Arja Juvonen ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Palaan itse myös tähän terapiatakuukysymykseen. Kun Kelan tukemaan terapiaan ei tahdo millään päästä, ja nuoret joutuvat odottamaan kohtuuttoman pitkään, niin millä tavalla, ministeri, nyt turvaatte sen, että yhä useampi pääsisi sinne Kelan tukemaan terapiaan? Nythän polku menee niin, että moni joutuu menemään sitten sinne yksityiselle sektorille ja maksamaan hyvinkin kalliita vastaanottokäyntejä, jos tarvitsee jonkunlaista keskusteluapua asioihin.

Tänä päivänä tämä sotatilanne on varmasti vaikuttanut moniin nuoriin hyvin murheellisesti. Ensin on selvitty koronaviruksesta, aavistuksen verran ollaan jo jaloillaan, ja nyt tulee sota, jota tämän päivän nuoret myös toki joutuvat elämään ja kokemaan. Kysyisin, miten turvataan, että nämä palvelut nyt säilyvät. Ja tänä päivänä hyvin monet kriisityöntekijät ovat avanneet jo linjojaan ja seurakunnat ottavat ihmisiä vastaan, mutta entä se nuorten hätä? Sota on aina vakava asia, ja nuoret eivät halua maailmansotaa, ja varmasti heitä mietityttää. Miten turvataan, että annetaan oikea-aikaista apua ja tukea ahdistuneille ihmisille?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja ministeri Lindén, 3 minuuttia, olkaa hyvä.

17.52 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén: Arvoisa puhemies! Tämä oli erinomainen lähetekeskustelu, ihan lähetekeskustelua parhaimmillaan. Teiltä tuli loistavia näkemyksiä, jotka kuvaavat sitä, kuinka hyvin te hallitsette nämä asiat. Poimin tästä aika monta kysymystä, mutta lyhyesti vastaan niistä nyt tärkeimpiin.

Edustaja Kinnunen tuossa heti alussa kysyi sitä, miten voidaan välttää näiden suunnitelmien päällekkäisyys. Kieltämättä, kun siellä on kaksi erinimistä suunnitelmaa, joista toinen tehdään sieltä koulun järjestäjien näkökulmasta ja toinen tehdään sitten hyvinvointialueen näkökulmasta, kyllä minun vastaukseni on siihen, että niiden valmistelu pitää koor-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

dinoida yhdessä. Tavoitehan on kummallakin sama, mutta ikään kuin se, mistä lähdetään liikkeelle, on vähän eri.

Sitten edustaja Nurminen kysyi tästä YTHS:n tilanteesta. Tiedän, että sosiaali- ja terveysministeriö on tukenut ihan tietyillä hankkeilla YTHS:ää tässä, mutta pistin kyllä nyt selvitettäväksi nämä jonotilanteet, joihin tässä edustaja Nurminen viittasi.

Ja sitten ehkä lopun tästä vastausajasta käytän tähän mielenterveyspalveluiden saataavuuteen. Ehkä kaikkein parasta, mitä tästä asiasta, joka on vakava ja lisääntynyt ongelma, on kerrottavaa, on tämä erittäin laaja hanke Terapiat etulinjaan, jota tällä hetkellä toteutetaan STM:n rahoituksella noin 2 miljoonan asukkaan alueella eli käytännössä Uudellamaalla. Sen mallihan on pitkälti se Keravan malli, jossa koulutettiin Keravan terveyskeskukseen sairaanhoitajia osaamaan lyhytterapiaa. Heitä tukivat sitten työpareina HUSin psykiatrian erikoissairaanhoitajat, joilla oli suora yhteys sitten taas HUSin psykiatriihin. Tämähän on pitkälti se malli tälle terapiatakuulle. Ja nyt kun sovitetaan yhteen sitten yleistä hoitotakuuta ja terapiatakuuta ja kun olen itse tähän erityiskysymykseen, johon edustaja Risikkokin tässä viittasi, perehtynyt, niin olen näkevinäni siinä jossain määrin tämmöisiä käsite- ja koulukunta-asioita, mutta ne ovat kyllä yhteensovitettavissa. Se vaatii vielä vähän säädöstä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden Guernseyn kanssa tuloverotuksesta tehtyjen sopimusten muuttamisesta tehtyjen pöytäkirjojen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 15/2022 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden Mansaaren kanssa tuloverotuksesta tehtyjen sopimusten muuttamisesta tehtyjen pöytäkirjojen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 16/2022 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 250/2020 vp

Kansalaisaloite KAA 8/2021 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 2/2022 vp

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 2/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Suna Kymäläinen, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.55 Suna Kymäläinen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Liikenne- ja viestintävaliokunta on perusteellisesti käsitellyt Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:n muuttamisesta annettua hallituksen esitystä sekä samoja asiakysymyksiä koskevaa kansalaisaloitetta, johtuen erityisesti asian poikkeuksellisen vaikeasta oikeudellisesta luonteesta. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle joulukuussa 2020, ja valiokunnan mietintö on nyt valmistunut.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Yleisradio Oy:stä annettua lakia niin, että laissa tarkennettaisiin Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävän sääntelyä. Ehdotetut säännökset rajoittaisivat Yleisradio Oy:n mahdollisuutta julkaista tekstimuotoisia sisältöjä osana julkisen palvelun tehtävää. Julkisen palvelun tehtävän määrittelyä muutettaisiin niin, että se olisi EU:n valtiontukisääntelyn mukainen. Jatkossa tekstimuotoisen sisällön tulisi pääsääntöisesti liittyä yhtiön liikkuvaa kuvaa tai ääntä sisältävään julkaisuun. Esityksen taustalla on sääntelyä koskeva Euroopan komissiolle tehty kantelu.

Valiokunta on yhdistänyt hallituksen esityksen käsittelyyn myös kansalaisaloitteen, jonka tarkoituksena on ollut Ylen tekstimuotoisten sisältöjen turvaaminen nykyisessä laajuudessaan lakimuutoksen avulla. Aloitteen perustelujen mukaan ”aloitteen tarkoituksena on suojata Yleisradion tekstisisällöt ja turvata kaikille yhtäläinen mahdollisuus tiedonsaantiin”. Kuten jo mainittu, valiokunta on käsitellyt asiaa perusteellisesti. Myös asiantuntijalausunnat, -näkemykset, ovat poikenneet toisistaan. Osa asiantuntijoista on katsonut, että ehdotetulla sääntelyllä rajoitetaan liikaa Yleisradion toimintaa, ja osa taas on katsonut, että Yleisradion toimintaa rajoitetaan liian vähän.

Perustuslakivaliokunta on omassa lausunnossaan arvioinut esitystä muun muassa sananvapauden näkökulmasta ja katsonut, että lakiehdotus voidaan säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta kuitenkin totesi lausunnossaan, että ”liikenne- ja viestintävaliokunnan on syytä varmistua esityksen perustana olevien EU-oikeudellisten tulkintojen oikeellisuudesta”. Valiokunta pitää saamansa selvityksen perusteella selvänä sitä, että EU-oikeus edellyttää voimassa olevan kansallisen Yle-lain 7 §:n julkisen palvelun tehtävän sääntelyn täsmentämistä tekstimuotoisten sisältöjen osalta. Valiokunnan käsityksen mukaan voimassa olevaa sääntelyä tulee täsmentää, jotta on selvää, että tarkoituksena on kansallisesti sisällyttää myös tekstimuotoiset sisällöt julkisen palvelun tehtävään. Nimenomaisesti tekstimuotoista sisältöä koskevaa EU-tason oikeuskäytäntöä ei saadun selvityksen mukaan ole. Lisäksi keskustelut komission kanssa kantelumenettelyn yhteydessä ovat olleet epävirallisia, ja viime kädessä ainoastaan Euroopan unionin tuomioistuin voi antaa asiassa lopullisen ratkaisun asiaa koskevan EU-oikeuden tulkinnasta. Toisaalta asiantuntijakuulemisissa on myös tuotu esiin esityksestä poikkeavia näkemyksiä EU-oikeuden asettamista konkreettisista vaatimuksista nyt käsittelyssä olevan sääntelyn sisäl-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

töön ja korostettu muun muassa lähtökohtaisesti laajaa kansallista liikkumavaraa julkisen palvelun sisällöllisessä määrittelyssä täsmällisyysvaatimukset huomioiden. Saamansa selvityksen ja niitä koskevan kokonaisarvion perusteella valiokunta pitää esityksessä tehtyjä EU-oikeudellisia tulkintoja asianmukaisina ja nyt käsillä olevassa tilanteessa tarkoituksenmukaisina.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esityksessä on pyritty löytämään ratkaisu, joka täyttää EU-oikeuden asettamat vaatimukset mutta joka samalla rajoittaa sananvapautta mahdollisimman vähän. Esityksen mukaan Yleisradio voi vastaisuudessaakin tarjota tekstimuotoista sisältöä osana julkisen palvelun yleisradiotoimintaa. Keskeistä on, että sisältöpalvelujen pääpainon tulee olla liikkuvaa kuvaa tai ääntä sisältävissä julkaisuissa. Onkin syytä huomata, että esitys ei saadun selvityksen mukaan vaikuta Yleisradion julkaiseman tekstimuotoisen sisällön määrään ratkaisevasti, sillä suurin osa yhtiön julkaisemasta tekstimuotoisesta sisällöstä liittyy yhtiön kuvaa tai ääntä sisältävään julkaisuun tai kuuluu esityksen 7 §:n 3 momentissa ehdotettujen poikkeusten piiriin. Sääntelyn täsmentämisellä pyritään myös välttämään mahdollisia raskaita EU-tuomioistuinprosesseja.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että digitalisaatio, uusien teknologioiden käyttöönotto ja uudenlaisten palvelujen syntyminen on vaikuttanut ja väistämättä vaikuttaa jatkossakin koko mediakenttään ja vastaavasti myös Yleisradion toimintaan. On tärkeää, että Suomessa on monimuotoinen ja moniääninen media- ja viestintämarkkina, jonka keskeisiä osia ovat sekä Yle että kaupallinen media. Niillä kaikilla on tärkeä rooli tiedonsaannin ja sananvapauden toteutumisessa Suomessa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Ylen lisäksi myös kaupallisen median toimintamahdollisuuksista huolehditaan. Sääntelyn toimeenpanon osalta valiokunta pitää tärkeänä, että Yleisradio pystyy aiempaa täsmällisemmästä sääntelystä huolimatta jatkossa kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että sääntely ei rajoita olennaisesti yleisön mahdollisuutta tiedonsaantiin ja että sääntelyn muutoksella ei vaikuteta haitallisesti esimerkiksi tekstisisällöstä erityisen riippuvaisten aistirajoitteisten henkilöiden tai vähemmistökielisten aistirajoitteisten henkilöiden asemaan, ottaen huomioon myös YK:n vammaisyleissopimuksen hengen ja vaatimukset.

Valiokunta myös pitää mietinnössään tärkeänä, että sääntelyn vaikutuksia seurataan jatkossa.

Arvoisa puhemies! Lisäksi on hyvä tuoda esiin eräitä näkökohtia tulkintakysymyksistä.

Esityksen 7 §:n 3 momentissa säädetään poikkeuksista, joiden osalta ei vaadittaisi liittyntä kuvaa tai ääntä sisältävään julkaisuun. Valiokunta ei ole ehdottanut muutoksia pykälän sisältöön, mutta valiokunta katsoo mietinnössään tulkintaohjeena, että STT:n tekstimuotoisia uutisia koskeva lain 7 §:n 3 momentin 1 kohta ei estä Yleisradiota julkaisemasta STT:n uutista kokonaisuudessaan, kunhan säännöksen sanamuodossa asetettu vaatimus tekstimuotoisen uutissisällön lyhydestä täyttyy.

Lisäksi valiokunta katsoo, että Yleisradion liikkuvaa kuvaa tai ääntä sisältävään julkaisuun liittyvän tekstisisällön julkaiseminen ei edellytä, että liikkuva kuva tai ääni olisi julkaistu ennen tekstisisällön julkaisemista, jos tekstimuotoisen sisällön julkaiseminen tapahtuu ennen kuva- tai äänisisällön julkaisemista. Yleisradion tulee siis huolehtia, että asiaa koskeva liikkuvaa kuvaa tai äänisisältöä sisältävä julkaiseminen toteutetaan niin pian kuin mahdollista.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Valiokunnan mielestä on myös selvää, että Yle voi edelleen pitää internetissä ja erilaisissa palveluissa saatavilla ennen lain voimaantuloa julkaistuja tekstimuotoisia sisältöjä, sillä kyse ei ole taannehtivasta lainsäädännöstä.

Arvoisa puhemies! Vielä loppuun muutama sana Yleisradiota koskevan sääntelyn valmistelusta.

Yleisradiota koskeva sääntely on korostetusti senkaltaista, että eduskunnan tulee saada päättää asian valmistelusta ja sääntelyn lopullisista muotoiluista kattavan parlamentaarisen valmistelun pohjalta. Lainvalmistelun ja konkreettisten pykälämuotoilujen laatiminen komissiolle tehdyn kantelun yhteydessä ei valiokunnan käsityksen mukaan kaikilta osin sovi ongelmattomasti yhteen tämän näkökohdan kanssa. Valiokunta pitää hyvänä, että eduskuntaa on prosessin ajan pidetty hyvin informoituna ja eduskuntaryhmien puheenjohtajat ovat ottaneet kantaa tehtyihin ratkaisuihin.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota myös siihen, että kantelumenettelyssä yksittäinen kansallinen toimija voi saada kantelijana poikkeuksellisen keskeisen roolin, jos säädosmuutoksia muotoillaan kantelumenettelyn yhteydessä. Valiokunta katsoo, että jatkossa mahdollisissa Yleisradiota koskevissa kantelumenettelyissä on tarpeen löytää sellaisia menettelytapoja, joilla konkreettinen säädösvalmistelu tapahtuu korostetummin kansallisesti noudattaen kaikilta osin tavanomaisia lainvalmistelun prosesseja ja periaatteita ja joissa lopulliset säädösmuotoilut laaditaan varsinaisen kantelumenettelyn ulkopuolella mahdollisimman kattavan ja riittävään informaatioon perustuvan parlamentaarisen valmistelun pohjalta.

Valiokunta pitää esitystä asian kokonaisarvioinnin pohjalta tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa esityksen hyväksymistä sen ehdotetussa muodossa. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että kansalaisaloitteeseen 8/21 sisältyvä ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä hylätään.

Arvoisa puhemies! Mietintö on yksimielinen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Satonen, olkaa hyvä.

18.05 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Tulen oikein pönttöön, jos sattuu menemään hieman pidempään.

Ensinnäkin valiokunta ansaitsee minusta kiitoksen siitä, että se on tässä varsin hankalassa ja moniulotteisessa asiassa löytänyt oikean paikan kirkolle keskeltä kylää, jolloin on pystytty löytämään semmoinen tasapainoinen ratkaisu siitä, miten tämä Ylen ja kaupallisen median välinen suhde tässä muodostuu. Se on sillä tavalla tärkeää, että aivan kuten valiokunnan puheenjohtaja Kymäläinen sanoi, Suomessa tarvitaan sekä vahvaa Yleä että kannattavaa ja toimivaa kaupallista mediaa. Tämä asia on sillä tavalla hirveän hankala, että on tietysti niin — jos asiaa ensin ajattelee kaupallisen median näkökulmasta — että on vaikea myydä sellaista tuotetta tai palvelua, jota joku toinen antaa ilmaiseksi. Mutta samaan aikaan me myös tiedämme, että jos Yle ei voisi palveluaan nykymuodossaan tarjota, niin läheskään kaikki kansalaiset eivät sitä kuitenkaan maksullisista palveluista ostaisi, ja se vaikuttaisi merkittäväällä tavalla heidän tiedonsaantiinsa. Ja tässä on kyse todella isosta asiasta.

Tämä päivä, joka on monessa suhteessa murheellinen, on erittäin hyvä esimerkki siitä, kuinka tärkeä tämä kansalaisten tiedonsaanti tällaisessa tilanteessa on ja kuinka tärkeä on

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

myös se poikkeus, joka tuossa laissa on, että näissä nopeissa uutistilanteissa ilman kuvaa ja ääntä voidaan myös tekstimuotoista sisältöä julkistaa, koska juuri tämänäyttävyydessä tilanteessa, minkä nyt tämä Venäjän laitton hyökkäys Ukrainaan on aiheuttanut, on äärimmäisen suuri tarve saada sitä informaatiota koko ajan, muttei sieltä tietenkään voida samalla vauhdilla saada ääntä ja kuvaa, eli se on yksi esimerkki juuri tällaisesta tilanteesta.

Arvoisa puhemies! Tässä on siis haettu kompromissia, ja valiokunta mielestäni on hyvin myös käynyt läpi tätä taustaa. On erittäin tärkeää se, että silloin, kun Yle-lakia muutetaan, sitä muuttaa nimenomaan koko eduskunta, koska Yle on nimenomaan eduskunnan radio, kuten me olemme sanoneet, vaikka se tänä päivänä onkin paljon muutakin kuin radio — se on Areena, se on televisio, se on kaikkea muuta. Mutta on tärkeää, että sitä muuttaa nimenomaan eduskunta eikä sitä muuta hallitus, koska se on aivan avainasia, että kaikilla eduskuntapuolueilla riippumatta siitä, ovatko ne hallituksessa vai oppositiossa, on mahdollisuus vaikuttaa silloin, kun Yle-lakia muutetaan, koska Ylen tulee olla tasapuolinen suhteessa hallitukseen ja oppositioon. Tämä on aivan keskeinen periaate, ja itse asiassa se on nimenomaan suomalaisen Ylen vahvuus, että meillä on kyetty nämä Yle-lain muutokset tekemään yksimielisesti, kuten ne nyt on tehty tälläkin kerralla, ja myöskin valiokunta on tässä asiassa ollut yksimielinen, millä on arvo jo sinänsä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari, olkaa hyvä.

18.09 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tänä murheellisena päivänä, kun Venäjä on aloittanut laittoman, laajan sotilaallisen hyökkäyksen Ukrainaa vastaan, olemme todellakin muistutettuja siitä, mikä merkitys vapaalla tiedonvälityksellä on. Demokratian toteutumisen edellytys on, että ihmisillä on yhtäläiset mahdollisuudet saada tietoa. Me tarvitsemme kaikille avoimia, laadukkaita ja saavutettavia sisältöjä, olivatpa ne sitten teksti-, kuva- tai äänimuodossa, mutta minkään median rajoitusten kautta tämä tiedonsaannin vahvistaminen ei kuitenkaan onnistu. Tässä käsittelyssä on minun mielestäni tärkeitä käydä tämä periaatteellinen keskustelu, koska näitä kanteluita, kuten tiedämme, on myös lisää. Ne kohdistuvat oppisisältöihin, ja myöskin on tehty ennakkoselvityspyyntö tästä audiosällöstä.

Minun mielestäni on tärkeitä, että tämä sali lähettää vahvan viestin siitä, että Ylen toiminta on äärimmäisen tärkeitä. Minun mielestäni olisi tärkeitä keskustella myös siitä, miten me turvataan muun median toimintaedellytykset. Tiedetään, että on ollut paljon haasteita mediamurroksen myötä myös kaupallisilla lehdillä, [Arto Satonen: Kyllä!] ja ne ovat äärettömän tärkeitä myös. Mutta Ylen toimintaa heikentämällä me ei niitä vahvisteta.

Jos me halutaan, ja kun me halutaan, vahvistaa myös muuta mediakenttää, niin meidän kannattaisi ottaa käyttöön alennettu arvonnäkövero media tuotteille ja kirjoille, ja tästä on myös EU:n taholla suosituksia. Me voisimme laskea alvia vaikkapa sinne 5 prosenttiin tai jopa nollaan. Olen kysynyt eduskunnan tietopalvelulta, mikä tämän hinta-arvio olisi. Jos me laskisimme lehtien ja kirjojen arvonnäköveroa 10 prosentista 5 prosenttiin, se vähentäisi verotuloja noin 67 miljoonalla eurolla. Tämä summa on varmasti sen arvoinen, jos me sillä ja muilla keinoin pystytään edesauttamaan sitä, että meillä on vahva kaupallinen mediakenttä ja sellainen Yle, jonka toimintaa ei enää yhtään rajoiteta. Minä luulen, että tämä hinta on kyllä sen arvoinen.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Tässä tietysti olisi ollut järkevää edetä niin kuin tämä kansalaisaloite on esittänyt, ja tutkijat. Tässä on tasapainoteltu, näissä perusteluissakin, niin että on tullut erilaisia näkökulmia, mutta kyllä meidän täytyy joskus tehdä myös valintoja. Ei lainvalmistelussa voi ajatella, että edunsaajien näkökulmat ovat samanlaisia kuin tutkijoiden näkökulmat. Totta kai niitä molempia pitää kuulla ja tarkastella, mutta ei lainsäädännössä aina tule hyvä lopputulos siitä keskeltä. Ja tätä on minun mielestäni käsitelty ihan hyvin julkisuudessa. Meidän täytyy myös vahvistaa tätä meidän lainsäädäntöprosessia niin, että sen jokaiseen vaiheeseen kuuluu mahdollisimman laaja tutkittu tieto. Kun sitten tässä prosessissa valiokuntavaiheessa kuullaan asiantuntijoita, perustuslakivaliokuntakin kuulee hyviä asiantuntijoita ja myöskin liikenne- ja viestintävaliokunta kuulee asiantuntijoita, niin jos siinä vaiheessa käydään tällainen epävirallinen neuvotteluprosessi ryhmäpuheenjohtajien kesken, niin heillä ei ole tätä tietoa käytössä. Siksi on äärimmäisen tärkeää, että meillä ei ole sellaisia prosesseja, että ikään kuin valiokunnan päätökset olisi jo jossain aikaisemmin sovittu. Minun mielestäni on tärkeää huomata, että tässä on hyvää työtä saatu vahvistettua ja mahdollisimman vähin muutoksin rajattua Ylen tekstimuotoista sisältöä. Mutta silti tämä on aika tarpeeton muutos, että meillä pitäisi olla siinä yhteydessä myös videokuvaa. Ei tällainen jaottelu ole nykypäivää.

Tutkijat ovat esittäneet, kuten varmasti on hyvin niiden tiedossa, jotka ovat lausunnot lukee, että tosiaankin tässä olisi ollut syytä vielä paremmin huomioida, että päätösvalta julkisen yleisradion tehtävistä kuuluu kiistatta ja yksiselitteisesti EU:n jäsenvaltioiden kansalliseen toimivaltaan ja komissiolla on valta puuttua vain ilmeisiin virheisiin julkisen palvelun median tehtävien rahoituksessa, laajuudessa ja luonteessa. Tähän on kiinnittänyt huomiota sitten myös perustuslakivaliokunta niin, että tätä on syytä täsmentää. Ja varmasti näin on jatkossa: olen varma, että tässä on myös herätty siihen, että sen lainvalmistelun täytyy olla vieläkin huolellisempaa jo heti sieltä alkuvaiheesta, että se ei lähde väärille raiteille.

Sitten jos ajattelee sitä, mikä tässä digitaalisessa maailmassa muuttuu, niin ei lakiin ole voitu aina kirjoittaa kaikkea, mikä on muuttunut mediassa. Ja sitten jos siitä kannellaan, että sitä kaikkea ei ole sinne kirjattu, niin se vaihtoehto on se, että sinne voidaan kirjata ne tehtävät. Tämä jaottelu tekstimuotoiseen ja videosisältöön on vanhentunut jo kantelua tehdessä. Ja niin kuin totesin, niin valitettavasti se ei ole ollut sitten myöskään ratkaisu sille, ettei kanteluja olisi tullut lisää.

Mutta äärimmäisen tärkeää näinä päivinä... Haluan myös kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä, jotka ovat tuoneet arvokkaan sävyn tähän keskusteluun ja halunneet korostaa, kuinka tärkeää paitsi tälle koko salille myös kaikille suomalaisille on se, että meillä on toimiva Yleisradio ja meillä on, totta kai, myös toimiva maksullinen, kaupallinen media. Mutta sen toimintaedellytysten parantaminen ei onnistu sitä kautta, että jotain mediaa heikennetään. Toivon, että otetaan vakavasti käsittelyyn tämä alvikannan alennusmahdollisuus, joka sitten olisi sen tyyppinen ratkaisu, joka voisi parantaa muunkin mediaympäristön ja kirjojen ja lehtien lukemisen äärimmäisen tärkeää lisäämistä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Torniainen, olkaa hyvä.

18.15 Ari Torniainen kesk: Arvoisa herra puhemies! Liikenne- ja viestintävaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Kymäläinen erinomaisen hyvin esitteli tuon laajan ja perusteelli-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

sen valiokunnan mietinnön. Tämä hallituksen esitys, mikä nyt on mietintömuodossa, on tosiaankin ollut pitkään käsittelyssä, ja sitä on useammassakin valiokunnassa käsitelty. On tärkeää, että myöskin perustuslakivaliokunta on käsitellyt asiaa. Tässä liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnössä on huomioitu myöskin perustuslakivaliokunnan näkemykset asiaan.

Tällä lakimuutoksellahan pyritään mahdollistamaan se, että Yleisradio voi vastaisuudessaakin tarjota tekstimuotoista sisältöä osana julkisen palvelun yleisradiotoimintaa.

Aivan kuten edustaja Satonen toi esille, Yleisradio on käytännössä myöskin eduskunnan radio — vaikka se onkin paljon muutakin tänä päivänä, se on eduskunnan radio. Ja eduskunta kun lähtee jotakin muuttamaan, ne muutokset täytyy parlamentaarisesti täällä salissa myöskin hyväksyä, [Arto Satonen: Kyllä!] mieluummin sitten yksimielisesti ja yleensä parlamentaarisen käsittelyn jälkeen.

Tämäkin hallituksen esitys on tavallaan myöskin parlamentaarisesti kyllä käsitelty. Sitä ovat myöskin eduskuntaryhmien puheenjohtajat käsitelleet. Heillä oli erittäin keskeinen rooli siinä, kun tämä muutosvaihe aikanaan lähti liikkeelle, millä tavalla tätä nyt voimassa olevaa Yle-lakia muutetaan, ja siihen oli eduskuntaryhmien puheenjohtajien yhteinen näkemys, että mahdollisimman pienin muutoksin. Uskon, että useassa eduskuntaryhmässä tätä on myöskin käsitelty useaan otteeseen.

Omasta mielestäni on todellakin tosiasia se, että tämä ei ole ollut yksiselitteinen prosessi, mihin lopputulokseen tässä tullaan. Tässä on ollut erilaisia näkemyksiä, mutta kuten tässä jo edustaja Satonen sanoi, tässä on päädytty hyvään lopputulokseen. Siinä on varmaan katsottu monesta suunnasta tätä, ja tärkeintä on, että tämä mietintö on yksimielinen. Liikenne- ja viestintävaliokunta kävi tätä asiaa moneen kertaan. Tuosta mietinnöstä huomaa, miten monia asiantuntijoita valiokunnassa kuultiin ja miten laajasti kuultiin ja kuultiin uudelleen taas, eli haluttiin perusteellisesti tutkia. Ja tähän on, kun tämä on nyt yksimielinen mietintö, omasta mielestäni löydetty hyvin tasapuolinen ratkaisu.

Ajantasainen, riippumaton [Puhemies koputtaa] oikean tiedon välittäminen kansalaisille voi jatkua myöskin tulevaisuudessa. Se on Yleisradion tehtävä, ja myöskin tänä päivänä me olemme huomanneet, mikä äärimmäisen tärkeä tehtävä Yleisradiolla on nyt ja tulevaisuudessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Satonen, olkaa hyvä.

18.19 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana tästä asiasta, oikeastaan lähinnä edustaja Holopaisen puheenvuoron johdosta.

Ensinnäkin on yksi asia, josta olen pitkälti Holopaisen kanssa samaa mieltä. Olen samaa mieltä siitä, että tämä arvonlisäveron alentaminen olisi kyllä paras tapa auttaa kaupallista mediaa, koska silloin se näkyisi suoraan kaupallisen median rahoituksessa. Siellähän on se ongelma, että vaikka tänä päivänä monilla lehdillä nettitilausten määrä nousee jo enemmän kuin paperisten tilausten määrä laskee, niin koska paperisista tilauksista saatava rahamäärä on kuitenkin huomattavasti isompi, niin tämä yhtälö on vielä hankala. Ja ennen kaikkea maakuntalehdet ovat tässä isossa haasteessa. Paikallislehdillä on sitten vähemmän kilpailua, ne varmaan pärjäävät, ja sitten on muutama menestyvä valtakunnallinen toimija. Mutta tämä niin kuin lähtökohtaisesti varmaan olisi hyvä idea. Silloin kun sain toimia edellisen Yle-lakia isolla tavalla muuttaneen parlamentaarisen työryhmän puheenjohtajana, niin tämä asia oli kyllä esillä, mutta ainakin silloin oli tilanne sellainen, että saimme vas-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

tauksen, että se olisi edellyttänyt myös muiden arvonlisäverojen laskemista, ja silloin puhutaan ihan eri mittaluokan summista kuin mitä edustaja Holopainen mainitsi. Jos tähän löytyy joku polku, niin ainakin itse olen sitä valmis lähtökohtaisesti kannattamaan.

Sitten se toinen kohta, se, miten tämän valmistelu ja tämä prosessi ovat menneet. En tunne tätä prosessia ollenkaan niin hyvin kuin valiokunnan jäsenet tuntevat, mutta mielestäni edustaja Torniainen sanoi siitä varsin hyvin, että kyllähän tätäkin muutosta on nyt perusteellisesti käsitelty. Ja kun itse olin vetämässä sitä edellistä varsinaista parlamentaarista työryhmää, joka siis muutti Yle-lakia monelta osaltaan, niin sehän oli siis prosessi, joka kesti vuoden, ja siinä varmaan kymmeniä asiantuntijoita kuunneltiin, ja loppujen lopuksi, kun se työryhmä sai tehtyä oman esityksensä, se hyväksyttiin jokaisessa eduskuntaryhmässä erikseen. Eli kyllä näitä muutoksia — vaikka sekin meni sitten loppujen lopuksi läpi liikenne- ja viestintävaliokunnasta — varsin perusteellisesti kuitenkin käsitykseni mukaan valmistellaan ja niin pitääkin valmistella.

Ihan lopuksi sanon siitä kaupallisen median tilanteesta vielä sen, että kieltämättä tämä maali on vähän väärä, kun se kohdistuu Yleen, koska ne ovat Google, Facebook, ne isot kansainväliset toimijat, jotka ovat syöneet ne mainoseurot, ja sieltä on se suurin ongelma lähtenyt liikkeelle.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kymäläinen, olkaa hyvä.

18.22 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa herra puhemies! Tulen tänne pönttöön, jos tämä ottaakin aikaa enempikin.

Tosiaan, kuten tässä Ylen hallintoneuvoston puheenjohtaja, edustaja Satonen totesi, tätä on tehty pieteetillä ja hyvin perusteellisesti. Tämä oli siis valiokunnassa käsittelyssä yhteensä vuoden ja kolme kuukautta — en ihan äkkiä keksi toista lakia, joka meillä liikenne- ja viestintävaliokunnassa olisi samanlaisen huomioarvon saanut. Ja totta kai tämä ansaitsi vielä ylimääräisen huomion siinä vaiheessa, kun tähän päätettiin kesken käsittelyn tullut kansalaisaloite yhdistää, ja halusimme myös tälle kansalaisaloitteelle antaa sen arvonsa mukaisen huomioon ja myöskin niihin näkökohtiin perehtymisen. Tuon yhteydessä kuultiin myös uudelleen jo kertaalleen kuultuja asiantuntijoita — tosiaan tässä kuulemisia on ollut lukemattomasti.

Täytyy sanoa, että annan kyllä kaikille valiokunnan jäsenille erityisen kiitoksen siitä, että on haluttu etsiä yhteisymmärrys ja on haluttu etsiä yksimielinen päätös tähän esitykseen, joka on ollut haastava, työläs ja vaativa kokonaisuus, mutta sen ajan, mitä tämä tarvitsi, olemme käyttäneet juuri sen vuoksi, että sananvapaus on korvaamattoman arvokas arvo ja sitä emme halua olla nujertamassa.

Tosiaan parlamentaarinen valmistelu oli taustalla, vaikkakin tuossa esittelyvaiheessa jo toin esille, että emme tälle ihan täysiä pisteitä ja kauneuspisteitä voi antaa ja toivomme, että jatkossa, kun näitä lisäkanteluja on ilmassa, tämä toiminta on erilaista ja arvostaa vielä vahvemmin tätä parlamentaarista valmistelua.

Joitakin huomioita:

Olihan se poikkeuksellista, että korjasimme tai selkeytimme näitä tulkintaohjeita näiden pykäliden osalta, jotta voimme näitä epäselvyyksiä lain tulkinnassa sitten ehkä jo ennalta ohjata ja poissulkea. Toinen poikkeus on se, että meidän mietinnössämme on otettu

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

poikkeuksellisesti kantaa todellakin tähän Yle-lain valmisteluprosessiin ja pyrimme tästä myös viestimään, että tästä voidaan ottaa oppia.

Meillä oli tässä myös — ja tämä on saanut myös valmisteluvaiheessa muun muassa kansalaisaloitteen tuojilta kritiikkiä, ehkä oikeutetustikin, siitä, että tämä ei ole ollut täysin julkista — näitä ei-julkisia asiakirjoja, mutta kaikilla valiokunnan jäsenillä on ollut nämä käytössä, myös nämä ei-julkiset asiakirjat. Sillä haluan rauhoittaa tätä lopputulemaa, että meillä on ollut kaikki se tieto, mitä tämän käsittelyssä on tarvittu.

Totta kai haluan kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä valmistautumisesta todella ansiokkaasti valiokunnan kuulemiseen. Kyllä se on kansanvallan arvokkainta osaa, kun ihmiset allekirjoittavat kansalaisaloitteen ja osoittavat vahvasti mielipiteensä siitä, että Suomessa sananvapautta arvostetaan ja ei haluttaisi, että sen rajoittamistoimenpiteisiin jouduttaisiin millään muodoin. Sen vuoksi me olemme tehneet työn tässä mahdollisuuksiemme mukaan niin pienin vaurioin kuin mahdollista, jotta tämä sananvapaus tässä yhä oman arvonsa saa.

Vielä huomio siitä, että jos tämä kansalaisaloite olisi hyväksytty, sillä olisi ollut merkittäviä seurauksia EU:n suunnalta, eli jos tämä olisi hyväksytty, niin se olisi tullut notifioida komissiolle ja komission kanssa käytyihin epävirallisiin keskusteluihin perustuen olisi ollut perusteltua odottaa, että siitä seuraisi rikkomusmenettely mahdollisine takaisinperimisvaatimuksineen, ja siitähän tämä lainvalmistelu alun perin lähtikin, että haluamme välttää näiden raskaiden oikeustoimenpiteiden kohtaamisen.

Joka tapauksessa olen sitä mieltä, että tämän pieteetillä, perusteellisesti valiokunnassa tehdyn työn pohjalta pääsemme suhteellisen pienin vaurioin hyväksymään varsin kelvollisen Yle-lain kokonaisuuden näinkin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari, olkaa hyvä.

18.27 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Hienoa kuulla edustaja Satoselta, että tuette myös tätä mahdollisuutta arvonlisäveron laskemiseen. Tästä EU:n valtiovarainministerit pitivät viime joulukuussa kokouksen, jossa todettiin, että unionin jäsenmaat voivat soveltaa alennettuja alviverokantoja ja nollaverokantoja kulttuurin kannalta tärkeissä tuotteissa ja palveluissa, kuten sanoma- ja aikakauslehdissä sekä kirjoissa. Myös edustaja Alanko-Kahiluoto on tätä nostanut esiin kirjallisella kysymyksellä tai aloitteella — en ole varma, kummalla menettelyllä. Joka tapauksessa tämä on nyt nostettu esiin. Tämä on tärkeä asia toteuttaa, toivon mukaan toteutetaan tulevaisuudessa. Ja juuri niin kuin edustaja Satonen sanoi, niin tässä muuten kohdistuu väärään maaliin se media-alan ahdinko. Totta kai meillä on iso haaste myös siinä, että myös nämä digijätit maksaisivat veronsa tai toimisivat niin, että oikea osuus niiden voitoista jäisi sinne, missä niitä tuotetaan, ja tähän toki yritetään puuttua, mutta ei mikään Ylen toimintaa rajoittamalla parane.

On varmasti niin, että valiokuntavaiheessa käydään hyvin huolellista valmistelua — en tätä kiistä ollenkaan. Mutta varmasti jokainen edustaja tietää ja voi ihan tilastoista laskea, kuinka moni laki muuttuu enää valiokuntavaiheessa, joten silloinhan se asiantuntijatiето pitää käyttää aikaisemmin hyödyksi, ja tähän viittasin omassa puheenvuorossani. Se ei koske pelkästään tätä Yle-lain valmistelua vaan on ihan yleinen lainsäädännöllinen epäkohta, jos siinä valmistelussa ei käytetä myös yhtä laajasti tutkimustietoa tai ajatellaan, että kirkko keskellä kylää on aina oikea ratkaisu, kun pitäisi tehdä joskus myös valintoja. Tässä se toinen mahdollinen etenemispolku olisi ollut se, mitä tässä kansalaisaloitteessa esitet-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

tiin ja mitä tutkijat esittivät, että sinne pykälään olisi lisätty ne tehtävät, mitä sinne olisi siten kuulunut lisätä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Yrttiaho, olkaa hyvä.

18.29 Johannes Yrttiaho vas: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tässä on käytetty hyviä puheenvuoroja tästä valitettavasta lakiesityksestä, joka nyt ollaan hyväksymässä. Haluaisin vähän laajentaa keskustelua, tuoda tätä laajempaa kontekstia tähän mukaan.

Tässä on ollut muutaman viime vuoden aikana nähtävissä yksityisten mediayhtiöiden ohjelmallinen lobbaustoiminnan kiihtyminen, jonka tarkoituksena on ollut koetella Yleisradion julkisen palvelun rajoja. Käytössä on ollut EU:n kilpailuoikeus, jota on pyritty käyttämään hyväksi — ei välttämättä edes virallisen oikeudellisen prosessin muodossa vaan poliittisen painostuksen välineenä. Medialiitto, jonka kantelun seurauksena nyt tätä lakiesitystä tässä käsittelemme, aloitti tämän lobbauksen vuonna 2017 käynnistämällään kanteluprosessilla EU-komissiolle, ja se liittyi näihin verkossa julkaistaviin tekstisisältöihin Ylen osalta, mutta viime vuoden keväällä Sanoma Oyj jätti oman kantelunsa, joka koski Yle Areenan videosisältöjä ja Ylen oppisisältöjä, niiden rajaamista. Ja nyt sitten tämän vuoden alussa kolmantena on lähtenyt liikkeelle kaupallisten radioiden edunvalvoja RadioMedia ry, joka on haastanut Yle Areenan audiopalvelut väittäen niiden vääristävän kilpailua. RadioMediahan on tehnyt Yle-lain mukaisen ennakkoarvointipyynnön Yleisradiolle, ja se on nyt siellä yhtiössä käsittelyssä. On mahdollista, että tätä ennakkoarvointipyyntöä seuraa kolmas kanteluprosessi.

Vaikka käsittely toki eduskunnassa on ollut pitkä, kuten täällä valiokunnan puheenjohtaja sanoi, ja valiokunnassa on tehty hyviä tarkennuksia ja tulkintoja tähän lakiin, niin olen ihmeteltyt, miten helposti kuitenkin tämä Medialiitonkin kantelu eteni lakimuutoksiin. Tässä olisi ollut valiokunnan asiantuntijoidenkin mukaan aivan hyvin mahdollista muuttaa Yle-lakia niin, että olisi otettu nämä tekstisisällöt mukaan, vahvistettu siis Ylen tehtäviä eikä rajattu näitä tehtäviä. Tätähän juuri tämä kansalaisaloitekin esitti, mistä vielä suuret kiitokset. On ollut tärkeää tämän keskustelun käymiseksi, että sellainen aloite on tehty. Ja kun nähdään, että tämä painostustoiminta yksityisen median taholta jatkuu — Sanoma, kaupalliset radiot — niin varmasti jatkossakin kansalaistoiminta on se, millä tätä hallituksen ja eduskunnan linjaa voidaan muuttaa. Mutta mielestäni yleisperiaatteena pitäisi olla se, [Puhemies koputtaa] että kun yksityinen media painostaa, niin jos mahdollista, niin vahvistetaan Yleisradiota eikä heikennetä sitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kymäläinen, olkaa hyvä.

18.32 Suna Kymäläinen sd: [Puhujalla on vaikeuksia saada mikrofoni avautumaan] — No niin, suostuihan se ottamaan kosketukseni.

Arvoisa herra puhemies! Vielä tästä keskustelusta. Mielestäni tässä edustajat Holopainen ja Yrttiaho toivat tärkeän ja arvokkaan näkökulman tähän keskusteluun, joka myös kuvastaa valiokunnassa käytyjä keskusteluja. Ei tämä ole ollut meille mitenkään yksinkertainen eikä helppo asia, ja olemme joutuneet käymään jatkuvasti sitä rajanvetoa, mihin suuntaan lähdemme asiaa eteenpäin viemään, ja välillä emme ole päässeet lopputulokseenkaan, vaan on ollut tärkeää käydä useamman kerran sitä keskustelua ja taas ehkä sitten epäviral-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

lisiakin keskusteluja, ohi valiokunnan kokoustenkin, tällä samalla porukalla. Mutta lopulta saimme yksimielisyyden tähän asiaan ja päädyimme tähän ratkaisuun.

Tarkoituksellisesti emme ottaneet tässä mietinnössä kantaa näihin jo tiedossa olleisiin tuleviin kanteluihin, sillä me keskityimme nyt tähän tehtäväksiantoon, joka tähän hallituksen esitykseen liittyi, enkä myöskään tässä keskustelussa tarkoituksellisesti ottanut kantaa tähän arvonalisäverokeskusteluun, koska se ei näihin esityksiin kuulu. Periaatteet ja tavoitteet siinä ovat kannatettavia ja hyviä, ja niistä varmaan on sitten syytä seuraavien hallitusohjelmaneuvottelujen yhteydessä tarkemmin keskustelua käydä.

Mutta todella halusin vielä kertaalleen kiittää myös näistä vastakkaisista näkemyksistä ja kertoa sen, että myös nämä näkökulmat ovat meillä valiokunnan jäsenten osaltakin olleet tässä käsittelyvaiheessa läsnä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 250/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Lakialoite laiksi eräiltä miehitysilta alueilta peräisin olevien tuotteiden maahantuonnin kiellosta

Lakialoite LA 3/2022 vp Veronika Honkasalo vas ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.35 **Veronika Honkasalo vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maailmalla tapahtuvat ihmisoikeusrikkomukset ovat myös meidän ongelmamme. Emme voi sulkea silmiämme muualla tapahtuvilta ihmisoikeusloukkauksilta tai kuvitella, että olisimme eristettyjä muusta maailmasta. Muualla tapahtuvat loukkaukset koskevat aina myös meitä.

Minä ja muut lakialoitteen allekirjoittajat esitämme säädettäväksi maahantuontikieltoa alueilta, joiden miehityksen yhteydessä rikotaan vakavasti kansainvälistä humanitääristä oikeutta tai ihmisoikeussopimuksia. Tarkoituksena olisi estää ihmisoikeusloukkauksia ja kansainvälisen humanitäärisen oikeuden loukkauksia edistävän yritystoiminnan tukemista.

Arvoisa puhemies! Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan ja kansainvälisen oikeuden ytimessä on kansojen yhtäläisten oikeuksien ja kansojen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Tätä oikeutta kaikkien sopimusvaltioiden on osaltaan ja omilla toimillaan edistettävä ja kunnioitettava. Maailmalla on kuitenkin käynnissä useita pitkittyneitä konflikteja, joissa valtio miehittää toisen aluetta eikä kansainvälinen yhteisö tunnusta valtion suvere-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

niteettia alueella. Miehitystilanteet loukkaavat miehitettyjen alueiden väestön itsemääräämisoikeutta.

Humanitääristä oikeutta eli sodan oikeussääntöjä sääntelevä Geneven sopimus suojelee miehitetyn alueen väestön oikeuksia. Sopimus sisältää muun muassa säännöksen, jonka mukaan valtaajavalta ei saa siirtää vallatulle alueelle osaa omasta siviiliväestöstään. Räikeimmillään voi olla kyse miehittäjävaltion miehitetylle alueelle perustamista laittomista siirtokunnista, joiden tieltä alueen asukkaiden koteja puretaan ja väestöä häädetään tai pakosiirretään. Miehitetyn alueen väestöön voi kohdistua moninaisia ihmisoikeusloukkauksia. Miehittävä valtio ei tyypillisesti tunnusta alueen alkuperäiselle väestölle vastaavia perusoikeuksia kuin kansalaisilleen. Miehitetyillä alueilla yritystoiminnan kielteiset ihmisoikeusvaikutukset korostuvat. Yritystoiminta tukee suoraan tai epäsuorasti alueen väestön sortoa ja kansainvälisen oikeuden loukkauksia.

Esimerkiksi Israelin laittomissa siirtokunnissa toimii satoja erikokoisia yrityksiä. Yritystoiminta siirtokunnissa on kannattavaa, sillä maan vuokra on halpaa ja Israel myöntää siirtokunnissa toimiville yrityksille erilaisia kannustimia. Yritykset ovat hyötynyt myös ympäristö- ja työlaainsäädännön heikosta valvonnasta. Siirtokunnissa toimivien yritysten maksamia veroja käytetään siirtokuntien infrastruktuurin kehittämiseen. Yritystoiminta ruokkii näin siirtokuntien kasvua ja vaikeuttaa Israelin ja Palestiinan välisen konfliktin ratkaisemista.

Miehitetyillä alueilla toimivat yritykset hyödyttävät ennen kaikkea miehittäjävaltiota ja sen harjoittamaa miehitystä. Muilla valtioilla on velvollisuus olla tunnustamatta tai hyväksymättä tätä kansainvälisen oikeuden vastaista toimintaa. Lakialoitteeni ajaa juuri tätä taroitusta.

Jo nykyisin siirtokunnista peräisin olevia tuotteita koskee erityissäätely, ne on EU:ssa esimerkiksi erikseen merkittävä. Lakialoitteeni jatkaa tätä samaa sääntelyä. Selkeät, lakiin perustuvat maahantuontikiellot myös auttaisivat yrityksiä ja kuluttajia toimimaan vastuullisesti.

Arvoisa puhemies! Tämän kuun alussa maailman suurin ihmisoikeusjärjestö Amnesty International julkaisi raportin, jossa se katsoo Israelin valtion palestiinalaisiin kohdistamien sortotoimien täyttävän apartheidin tunnusmerkistön. Apartheidjärjestelmässä yksi rodullinen ryhmä järjestelmällisesti syrjii ja alistaa toista, tavoitteenaan sortohallinnon ylläpito. Kyse on rikoksesta ihmisyyttä vastaan. Amnestyn raportti osoittaa, että Israel riistää palestiinalaisten oikeuksia monella tavalla, muun muassa liikkumisvapauden rajoituksilla, pakkosiirroilla, hallinnollisilla pidätyksillä ja laittomilla teloituksilla. Amnesty muun muassa toistaakin suosituksen valtioille kieltää Israelin laittomissa siirtokunnissa valmistettujen siirtokuntatuotteiden tuonti.

Arvoisa puhemies! Israelin laittomat siirtokunnat tuodaan aloitteen perusteluissa esiin yhtenä esimerkkinä tilanteesta, johon esittämäni laki olisi sovellettavissa. Palestiinalaisalueille perustettujen siirtokuntien asema on kansainvälisoikeudellisesti selvä: ne ovat kansainvälisen oikeuden vastaisia, ja ne on tuomittu laajasti niin Euroopan unionin, EU-tuomioistuimen, kansainvälisen tuomioistuimen kuin YK:n turvallisuusneuvoston toimesta. Toisena esimerkkinä mainitaan Marokon miehittämä Länsi-Sahara. Kansainväliseltä statukseltaan kiisteltyä mutta laajasti miehitetyiksi tunnustettuja alueita ovat myös esimerkiksi Abhasia, Etelä-Ossetia, Badme, Pohjois-Kypros ja osa Pohjois-Syyriaa. Venäjän miehittämältä Krimiltä peräisin olevien tavaroiden tuonti Euroopan unioniin on onneksi Euroopan unionissa kielletty jo vuonna 2014.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Esittämässäni laissa itsessään ei kuitenkaan listattaisi alueita, joihin maahantuontikieltoa sovellettaisiin, vaan aloite on tässä suhteessa tarkoitettu neutraaliksi ja yleiseksi. Alueet, joilla valmistettuihin tuotteisiin tuontikieltoa sovellettaisiin, määriteltäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella lakiin kirjattavien edellytysten mukaisesti. Siispä lakia sovellettaisiin maahantuontiin alueelta, joka on vallattu neljännen Geneven sopimuksen tarkoittamalla tavalla ja jolla miehittävän valtion suvereniteettia ei ole tunnustettu ja jolle miehittävä valtio on mainitun sopimuksen vastaisesti siirtänyt siviiliväestöään tai jolla miehittävä valtio muulla tavoin syyllistyy tai on syyllistynyt vakaviin mainitun sopimuksen tai kansainvälisten ihmisoikeussopimusten loukkauksiin.

Arvoisa puhemies! Kiitän lämpimästi kaikkia aloitteen allekirjoittajia tuesta ja myös rohkeudesta, sen verran asiattontakin kielenkäyttöä olen aloitteen johdosta saanut osakseeni. Samalla on kuitenkin todettava, että valtaosin aloitteen saama palaute ja huomio on ollut sydäntä lämmittävää. Aloitetta ovat kiitelleet kansainvälisissä keskustelutilaisuuksissa useat kansainvälisen oikeuden asiantuntijat, ja tukensa sille ovat antaneet myös lukuisat israelilaiset akateemikot, entiset diplomaatit ja yhteiskunnalliset vaikuttajat. Mikä tärkeintä, kansainvälistä huomiota saanut aloite on jo nyt kannustanut vaatimaan vastaavaa muissa maissa. Vastikään on käynnistynyt myös eurooppalainen kansalaisaloite vastaavasta aiheesta, jonka Euroopan unionin tuomioistuin totesi olevan normaalia komission toimivaltaan kuuluvaa kauppapolitiikkaa ja täysin mahdollinen toimi.

Toivottavasti tähän saliin saadaan pian käsiteltäväksi myös niin kansallista kuin EU-ta-
soista yritys vastuulainsäädäntöä, joka velvoittaa yrityksiä huomioimaan toimintansa ihmisoikeusvaikutuksia. Yksittäinen kuluttaja voi pyrkiä toimimaan vastuullisesti, mutta todellinen vastuu on viime kädessä yritysten ja meidän lainsäätäjien. Reilu pelikenttä ja reilut säännöt ovat myös reilun yrityksen etu.

Arvoisa puhemies! Suomi ei ole erillinen saareke vaan osa globaalia maailmaa. Osana länsimaita meidän on katsottava myös peiliin ja tunnustettava, että toimintamme osaltaan mahdollistaa monien ihmisoikeusongelmien jatkumisen. Tuemme ihmisoikeusloukkauksia ja kansainvälisen oikeuden loukkauksia, jos paremmasta tiedosta huolimatta nostamme kädet ilmaan, katsomme sivusta ja asetamme taloudelliset intressit etusijalle. Suomen tulee kantaa vastuunsa ja puolustaa ihmisoikeuksia itsenäisesti ja yhdessä EU:n kanssa. Siirtokuntatuotteiden tuonnin kieltämällä seisomme sorrettujen rinnalla ihmisoikeusloukkauksia vastaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

18.44 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on edustaja Honkasalon lakialoitte laiksi eräiltä miehityiltä alueilta peräisin olevien tuotteiden maahantuonnin kiellosta. Jokainen lakialoitteen luenut ymmärtää, mitä alueita edustaja Honkasalo näillä ”eräillä miehityillä alueilla” tarkoittaa, kuten ehkä tässä puheenvuorossakin se tuli yksilöityä. Aloite väittää, että siinä ei määritetä, mitä alueita lain tulisi koskea. Kuitenkin esimerkiksi omaisesti aloitteessa nostetaan esiin Israel yhtenä kohteena 19 kertaa.

Tosiasiata on kuitenkin se, että Israel on ainoa demokratia Lähi-idässä. Koko itsenäisyytensä ajan se on joutunut vihamielisyyksien ja erilaisten hyökkäysten kohteeksi. Ennen omaa valtiota juutalaisia tuhottiin toisen maailmansodan aikana holokaustissa. On häpeällistä, että antisemitismia ja Israelin valtion kohdistuvaa antisionismia ei ole vielä kukaan saatu kitkettyä maailmalta. Israelin kohtuuton syyttely kansainvälisellä areenalla on ilmisel-

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

vää. YK:n ihmisoikeusneuvosto tuomitsee Israelia jatkuvasti. Se ei kuitenkaan osoita minikäänlaista paheksuntaa esimerkiksi Kiinan, Venäjän, Kuuban, Saudi-Arabian, Pakistanin tai Turkin tekemiä ihmisoikeusrikkomuksia kohtaan. Näitä maita ei ole yhtä ainuttakaan kertaa neuvoston olemassaolon aikana tuomittu. Tämä mielestäni kertoo jostakin.

Israel tuomitaan aggressiiviseksi, kun se puolustaa omia kansalaisiaan terroristi-iskuilta. Tästäkin on tässä salissa useiden vuosien aikana jouduttu keskustelemaan. Palestiinalaiset kuvataan ainoastaan viattomina uhreina, vaikka palestiinalaisia hallitseva terroristijärjestö levittää Israel-vastaisuutta jopa lasten oppimateriaaleissa. Tätäkään ei ole saatu poistettua, ja kaikki tämä tapahtuu Euroopan unionin veronmaksajien rahoilla. Israel leimataan miehittäjäksi ja valloittajaksi, mutta Jordaniaa, joka vuonna 1948 valloitti sotatoimien avulla Länsirannan 20 vuodeksi, ei moitittu mistään.

Arvoisa puhemies! Tämä käsittelyssä oleva, useiden vihervasemmistolaisien edustajien allekirjoittama lakialoite huokuu tuota samaa puolueellisuutta ja Israel-vastaisuutta. Valittavasti näin sen tulkitsen itse. Mikäli lailla tosiasiallisesti haluttaisiin huomioida ihmisoikeuksien toteutuminen alueilla, joiden kanssa Suomi tekee kauppaa, niin pääpainon tulisi olla jossain aivan muualla kuin Länsirannan tilanteessa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

18.47 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Suosittelisin edustaja Niikolle, että hän tutustuu lakialoitteen sisältöön huolellisesti, ja esittelinkin sen tuossa hyvin perusteellisesti, eli en lähde kertaamaan niitä argumentteja enää tämän enempää. Edustaja Niikko on myös itse vastaanottanut kirjeen, jossa on kannatettu tätä lakialoitetta ja joka on usean israelilaisen kansalaisvaikuttajan, todella merkittävän henkilön allekirjoittama, ja on todella tärkeää nimenomaan huomata, että tätä samaa asiaa myös tukevat useat kansalaistoimijat Israelissa. Lisäksi tuntuu ehkä hivenen tylsältä, että joutuu kerta toisensa jälkeen toistamaan sen, että Israelin valtion toimien kritisoimisella ei ole mitään tekemistä antisemitismien kanssa. On minusta todella turhauttavaa ja väärin käyttää tällaista korttia kerta toisensa jälkeen, kun on kyse aivan selkeistä ihmisoikeusloukkauksista, joita tuossa puheenvuorossanikin toin esille monin eri tavoin.

Niin kuin tuossa puheessa toin esille, olen ollut itse todella ilahtunut siitä, kuinka paljon tämä lakialoite on itse asiassa herättänyt kansainvälistä huomiota. Suomessa se ei niinkään ole herättänyt julkista keskustelua, mutta Suomen ulkopuolella olen esitellyt sitä lukuisissa erilaisissa ihmisoikeustapaamisissa, ja olen saanut myös pyyntöjä siitä, että tämän lakialoitteen voisi kääntää englanniksi ja että parlamentaarikot eri Euroopan maissa voisivat jättää vastaavanlaisia aloitteita omissa eduskunnissaan, ja sen takia tämä todella perusteellinen ja pitkä lakialoite on myös käännetty englannin kielelle. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

18.49 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Honkasalo, olen teidän kanssanne samaa mieltä siitä, että on oikein tuomita laitton ja mieletön väkivalta ihmisiä kohtaan kaikkialla. En puolusta Israelin toimia silloin, kun ne kohdistuvat siviileihin, jos käytetään sellaista väkivaltaa, kohtuutonta toimenpidettä tällaisissa kysymyksissä, kun ihmisten asumisesta puhutaan.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

Haluan tätä kuitenkin tarkastella laajemmassa kontekstissa, sitä, kuinka me voisimme yhden valtion tuottamia vaikkapa vihanneksia merkitä siten, että kuluttajat tietäisivät ostaessaan, mistä on kyse. Jos me näin lähdemme toimimaan, niin toivoisin sitten, että tässä otettaisiin laajemmin keskusteluun kaikki muutkin maat, jotka toimivat väärin osaa kansastaan kohtaan. Me ei olla täällä kovin paljon käyty keskustelua esimerkiksi siitä, pitäisikö meidän samalla tavalla merkitä kaikki Kiinasta tulevat tuotteet, jos siellä käytetään lapsityövoimaa tai vaikka uiguurien pakkotyövoimaa niitten tuotteiden valmistamiseen. Ei tällaista keskustelua täällä käydä.

Aina kun näissä ihmisoikeuskeskusteluissa käydään debattia tai jollakin tavalla rakentavaakin puheenvuoroa, niin Israel on se tikunnokassa oleva valtio. Israel on kuitenkin tärkeä kauppakumppani Suomelle teknologian osalta. Meillä on paljon aseellista yhteistyötä teknologian osalta ja myös muuta, ja siinä mielessä en heittäisi koko asiaa roskakoriin sen takia, että tämä yksi asia on erityisen ongelmallinen.

Siinä mielessä itse hain tätä tasapuolisuutta siinä, että kun me lähdemme asioita korjaamaan, niin korjattaisiin ne sitten siten, että otetaan esimerkiksi paljon vakavampia ihmisoikeusrikkomuksia tekevät valtiot kuin Israel tässä keskustelussa keskiöön.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

18.51 Veronika Honkasalo vas: Kiitos, arvoisa puhemies! Usein nimenomaan kohtaa tällamoista whataboutismia: miksi et keskity ihmisoikeusongelmaan jossain toisessa paikassa, ja itse asiassa nyt edustaja Niikolle kerron siitä, että huomenna vetämäni eduskunnan ihmisoikeusverkosto järjestää täällä eduskunnassa, Teamsin välityksellä tosin, uiguurien tilanteesta tilaisuuden, johon osallistuu myös Finnwatchin asiantuntija ja jossa nimenomaan käydään samaa tematiikkaa myös läpi. Eli kyllä nämä ihmisoikeusongelmat ovat ainakin omalla agendallani globaalilla tasolla koko ajan läsnä, ja ihmisoikeusverkostossakin pyritään niitä nimenomaan näin käsittelemään. Uskon, että siitä tilaisuudesta tulee erittäin mielenkiintoinen ja merkittävä. Siinäkin on huomioitava se, että Suomessa asuvien uiguurien tilanne on erittäin vaikea, ja tässäkin on jouduttu miettimään näitä turvatoimia erityisen huolellisesti. Mutta toivottavasti edustaja Niikko pääsee osallistumaan tähän tilaisuuteen. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jalkineiden ja tekstiilituotteiden vaatimustenmuutokaisuudesta sekä eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 208/2021 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 6/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 25.2.2022 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 15/2022 vp

10. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 25.2.2022 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.53.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola